

Kouluvierailu Puolankajärven koulun yläasteelle

Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettu kouluvierailu teemasta sosiaalinen media

Camilla Ahrenberg & Saara-Maria Ervasti AMK20211A

1/2023

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Camilla Ahrenberg & Saara-Maria Ervasti

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Anu Haikansalo

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä käsitellään poliisin ennalta estävää toimintaa nuorten parissa. Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena on luoda positiivinen kohtaaminen poliisin ja nuorten välille sekä kertoa nuorille sosiaaliseen mediaan liittyvistä riskitekijöistä. Aiheeseen sosiaalinen media päädyttiin sen tärkeyden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Tutkimuksista on ilmennyt, että nuoret viettävät runsaasti aikaa sosiaalisessa mediassa, ja sosiaalisen median ongelmakäyttöä on esiintynyt eniten yläasteikäisillä nuorilla.

Opinnäytetyön teoriapohjana käsitellään poliisin ennalta estävää toimintaa Sisäministeriön asettamiin ennalta estävän toiminnan strategisiin linjauksiin pohjautuen. Nuorten kehittymistä ja käyttäytymistä sekä sosiaalista mediaa käsitellään kirjallisuutta ja tutkimuksia hyödyntäen. Sosiaalista mediaa ja siihen liittyviä tätä työtä varten olennaisia ilmiöitä ja tekijöitä käsitellään kirjallisuuden ja oikeuslähteiden avulla.

Opinnäytetyön produktina on diasarja sosiaalisesta mediasta. Diasarja käsittelee nuorten sosiaalisen median käyttöön liittyviä hyötyjä ja riskejä sekä ohjeita turvalliseen sosiaalisen median käyttöön. Diasarja julkaistaan opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyö toteutettiin kouluvierailuna Puolankajärven koulun yläasteella toukokuussa 2022. Vierailu toteutettiin erillisinä oppitunteina 6.–9. luokille. Oppilailta kerättiin kirjallinen palaute oppituntien jälkeen. Palautteen ja itsearvioinnin perusteella opinnäytetyöhön asetetut tavoitteet saavutettiin.

Sivumäärä: 35 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: tammikuu 2023

Avainsanat: poliisin ennalta estävä toiminta, nuoret, rikosoikeudellinen vastuu, sosiaalinen media, kouluvierailu, toiminnallinen opinnäytetyö

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 POLIISIN ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA	3
2.1 Ennalta estävän toiminnan strategia	3
2.2 Ennalta estävä toiminta nuorten parissa	3
2.3 Ennalta estävä toiminta harvaan asutulla alueella	4
3 NUORUUS JA RIKOSOIKEUDELLINEN VASTUU	5
3.1 Nuorten kehitysvaiheet.....	5
3.2 Rikosoikeudellinen vastuu.....	6
4 SOSIAALINEN MEDIA	7
4.1 Sosiaalisen median palvelut.....	7
4.2 Sosiaalisen median hyödyt	9
4.3 Sosiaalisen median riskit.....	10
4.3.1 Kiusaaminen.....	11
4.3.2 Tietoturva & yksityisyys	13
4.3.3 Seksuaalinen hyväksikäyttö	14
4.3.4 Riippuvuus.....	15
4.4 Nuoret sosiaalisessa mediassa.....	16
5 KOULUVIERAILU TOIMINNALLISENA OPINNÄYTETYÖNÄ	17
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	17
5.2 Vierailun suunnittelu	17
5.3 Vierailun toteutus	19
6 ARVIOINTI JA PALAUTE	20
6.1 Palaute koululta.....	20
6.2 Itsearviointi	21
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	22
LÄHTEET	24
Liite 1: Diasarja sosiaalisesta mediasta.....	29
Liite 2: Kahoot-kysymykset.....	34

1 JOHDANTO

Poliisilain (2011/872) 1 luvun 1 pykälä määrittelee poliisin tehtäväksi muun muassa rikosten ennalta estämisen. Poliisin ennalta estävää toimintaa varten on luotu strategia, jossa määritellään toiminnalliset tavoitteet ja strategiset linjaukset. Yksi vuosille 2019–2023 asetetuista linjauksista on poliisin läsnäolo ja näkyvyys nuorten keskuudessa. Toinen linjaus on poliisin ja oppilaitosten välisen yhteistyön ylläpitäminen ja kehittäminen. Poliisin ennalta estävässä työssä nuorten parissa yksi tärkeimmistä tavoitteista on positiivisten kohtaamisten luominen. (Sisäministeriö 2018, 18–20.)

Perusta luottamukselle poliisiin luodaan varhain ja tämä edellyttää sitä, että nuoret saavat kohdata poliisin myös muissa kuin kielteisissä tai epämiellyttävissä tilanteissa. Näin nuoret saavat positiivisen kuvan poliisista ja muodostavat myönteisen asenteen poliisia kohtaan. Eri vähemmistöryhmiin kuuluvien ihmisten luottamus poliisiin voi olla huomattavasti yleistä tasoa alhaisempi. Esimerkiksi harvaan asutuille alueille on muodostunut pieniä nuorten ryhmiä, jotka eivät enää luota poliisiin. (Sisäministeriö 2018, 18.)

Sosiaalinen media on iso osa elämäämme ja sillä on siten meille myös vahva yhteiskunnallinen merkitys. Trottier (2012, 2) kirjoittaa, kuinka ihmiset elävät sekä sosiaalisessa mediassa että sosiaalisen median kautta. Nuoret sukupolvet ovat kasvaneet sosiaalisen median parissa ja se onkin tärkeä osa heidän sosiaalista elämäänsä. Lasten ja nuorten säätien ja TietoEVRYn tekemän selvityksen mukaan nuoret viettävät aikaa somessa noin 15–20 tuntia viikossa (Alanen & Haring 2021). Pelastakaa Lapset ry:n tekemän kyselyn mukaan suurin osa kyselyyn osallistuneista nuorista vietti vähintään tunnin päivässä somessa (Pelastakaa Lapset 2021, 19). Nuoret ovat itse huolestuneita somessa tapahtuvasta kiusaamisesta ja pelkäävät sen jatkuvan myös tulevaisuudessa (Alanen & Haring 2021).

Edellä mainittujen seikkojen perusteella valitsimme kouluvierailun teemaksi sosiaalisen median. WHO-Koululaistutkimuksen tulosten mukaan 9 % suomalaisnuorista luokitellaan sosiaalisen median ongelmakäyttäjiksi. Tuloksista ilmeni, että ongelmallinen käyttö oli yleisintä 15-vuotiailla nuorilla. (Jyväskylän yliopisto 2021.) Koska yläasteikäisillä nuorilla on tutkimuksen mukaan eniten ongelmallista sosiaalisen median käyttöä, päätimme kohdistaa opinnäytetyön siihen ikäluokkaan.

Puolankajärven koulu sijaitsee harvaan asutulla alueella Kainuussa, joten paikallisten nuorten kohtaamiset poliisin kanssa ovat vähäisiä. Tästä syystä halusimme toteuttaa kouluvierailun Puolankajärven koulun yläasteikäisille oppilaille. Vierailun myötä nuorilla muodostuu toivottavasti myönteinen asenne poliisia kohtaan ja tunne siitä, että poliisi on läsnä ja näkyvä myös harvaan asutulla alueella. Olimme Puolankajärven koulun rehtoriin yhteydessä opinnäytetyömme suunnitelmasta ja kysyimme häneltä mielipiteitä ja ehdotuksia vierailun sisällöstä. Saimme koulun henkilökunnalta

ehdotuksia aiheeseen liittyen, ja he toivoivat myös opastusta vanhemmille nuorten sosiaalisen median käytöstä. Päätimme kuitenkin keskittyä tässä vierailussa nuoriin, koska opinnäytetyöstä tulisi liian laaja, mikäli sisällyttäisimme siihen myös vanhempien osuuden.

Sosiaaliseen mediaan liittyy sekä positiivisia että negatiivisia ilmiöitä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kertoa koululaisille näistä ilmiöistä sekä selvittää niihin liittyviä riskitekijöitä. Haluamme opastaa nuoria sosiaalisen median käytössä, esimerkiksi kertomalla millaista on turvallinen sosiaalisen median käyttö ja millaisia käyttäytymissääntöjä siihen liittyy. Haluamme saada nuoret tietoisiksi sosiaaliseen mediaan liittyvistä riskeistä sekä opastaa kuinka toimia vastuullisesti ja näin vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä sosiaalisessa mediassa. Tarkoituksena on myös luoda positiivinen kohtaaminen nuorten kanssa sekä kertoa heille poliisin koulutuksesta ja toiminnasta.

Edellä mainittujen seikkojen pohjalta olemme luoneet opinnäytetyöhöemme tavoitteet, jotka ovat seuraavat:

1. Havainnollistaa nuorille sosiaaliseen mediaan liittyviä hyötyjä ja riskitekijöitä.
2. Ennaltaehkäistä sosiaalisessa mediassa nuorten keskuudessa tapahtuvaa rikollisuutta ja ongelmatilanteita.
3. Luoda positiivinen kohtaaminen nuorten kanssa ja luoda heille tunne siitä, että poliisi on näkyvä ja läsnä myös harvaan asutulla alueella.

Halusimme opinnäytetyömme liittyvän poliisin ennalta estävään työhön nuorten parissa. Olemme molemmat tehneet aiemmassa korkeakoulututkinnossamme tutkimuksen, joten halusimme toteuttaa tämän opinnäytetyömme toiminnallisena opinnäytetyönä. Olemme molemmat kotoisin pieneltä paikkakunnalta, jossa poliisin näkyvyys on vähäistä, ja nuorten ja poliisin väliset positiiviset kohtaukset ovat harvinaisia.

Poliisiammattikorkeakoulussa on aiemmin tehty kouluvierailuja toiminnallisina opinnäytetöinä. Esimerkiksi Annina Vainion (2020) opinnäytetyö ”Kouluvierailu Koskenkylän ala-asteelle: Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettu kouluvierailu Koskenkylän ala-asteelle – ennalta estävänä teemana sosiaalinen media” ja Vilma Rantalaisen (2020) opinnäytetyö ”Poliisiksi?: Poliisin esittely sekä rikosoikeudellisen vastuun merkitys 9.-luokkalaisille” käsittelevät poliisin tekemää ennalta estävää työtä nuorten parissa. Emme löytäneet opinnäytetyötä, joka käsittelee yläasteikäisten nuorten sosiaalisen median käyttöä, minkä vuoksi koimme aiheen tarpeelliseksi.

Työmme sisältää teoreettisen viitekehyksen, jossa käsittelemme poliisin ennalta estävää toimintaa, nuorten kehittymistä ja käyttäytymistä sekä sosiaalista mediaa. Teoriaosuuden jälkeen kerromme toiminnallisena opinnäytetyönä toteutetun kouluvierailun suunnittelusta ja toteutuksesta. Käymme läpi koululta saadun palautteen ja arvioimme sen pohjalta omaa toimintaamme. Lopuksi pohdimme

opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan, ja arvioimme opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteiden täyttymistä.

2 POLIISIN ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA

2.1 Ennalta estävän toiminnan strategia

Sisäministeriö on julkaissut poliisin ennalta estävän toiminnan strategian vuosille 2019–2023. Strategiassa on määritelty poliisin toiminnalliset tavoitteet ja strategiset linjaukset. (Sisäministeriö 2018, 4.) Ennalta estävän toiminnan strategian tavoitteet ovat rikosten ja turvallisuutta heikentävien häiriöiden aiheuttamien taloudellisten ja inhimillisten kustannusten vähentäminen ja ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen ylläpitäminen ja vahvistaminen. Tavoitteena on lisäksi ylläpitää ja vahvistaa ihmisten luottamusta poliisiin eri väestöryhmien, vähemmistöjen, eri ikäryhmien ja eri alueiden erilaiset tarpeet tunnistaen ja huomioon ottaen sekä tukea poliisin muita toimintoja erityisosaamisella ja yhteistyöverkostoilla. (Eml., 11–12.) Sisäministeriön julkaisemassa strategiassa ennalta estävälle toiminnalle esitellään poliisin toteuttamia sovittuja työmuotoja. Yksi mainituista työmuodoista on lähipoliisitoiminta, jonka tavoitteena on poliisin ja paikallisyhteisön välisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä se, että poliisi tunnetaan ja häneen luotetaan yhteisössä. Moniammatillisista toimintamuodoista esitellään Ankkuritoiminta, jonka tavoitteena on nuoren rikoskierteen varhainen katkaisu sekä Marak-riskinarviointi, jolla tunnistetaan uusiutuvan parisuhdeväkivallan uhreja heidän turvallisuutensa parantamiseksi. Paikallisen ongelmanratkaisun (POR) tavoitteena on turvallisuusongelmien ratkaisu paikallisesti poliisin ja eri toimijoiden yhteistyöllä. Poliisi tekee usein yhteistyössä eri viranomaisten kanssa toimenpiteitä huolta aiheuttavien henkilöiden (HAH) auttamiseksi ja tilanteen hallintaan ottamiseksi. Huolta aiheuttavalla henkilöllä tarkoitetaan käyttäytymisellään tai elämäntilanteellaan erityistä huolta herättänyttä henkilöä. (Sisäministeriö 2018, 15–17.)

2.2 Ennalta estävä toiminta nuorten parissa

Poliisin ennalta estävän toiminnan strategisissa linjauksissa nostetaan esille poliisin toiminta lasten, nuorten ja heidän vanhempiensa kanssa. Lasten ja nuorten kokemukset poliisista vaikuttavat suuresti heidän asenteisiinsa poliisia kohtaan aikuisena. Kohtaamisten ollessa kielteisiä ja epämiellyttäviä voi tämä synnyttää negatiivista suhtautumista ja epäluottamusta poliisia kohtaan. (Sisäministeriö 2018, 18.)

Poliisin ennalta estävässä toiminnassa nuorten parissa tavoitteena on luoda positiivisia kohtaamisia nuorten kanssa, jotta nuorten luottamus poliisiin vahvistuisi. Käytännön tasolla poliisi on näkyvästi esillä nuorten keskuudessa muun muassa osallistumalla nuorten kokoontumisiin ja olemalla esillä sosiaalisessa mediassa. (Sisäministeriö 2018, 19). Elsa Saarikkomäki (2017, 67–68) tutki väitöskirjatutkimuksessaan niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat 14–17-vuotiaiden nuorten luottamukseen

poliisia ja vartijaa kohtaan. Tutkimus osoitti, että yksi merkittävimmistä luottamukseen vaikuttavista asioista on nuorten kohtelu vuorovaikutustilanteessa. Luottamusta lisääviksi tekijöiksi nuoret mainitsivat rauhallisen, ystävällisen ja kohteliaan vuorovaikutuksen sekä nuorten kuuntelemisen. Nuorten mukaan kohtaamiset voivat olla nuorille pelottavia, joten poliisin rauhallisuus ja ennakoimiskyky ovat tärkeässä roolissa. Luottamusta vähentäviksi tekijöiksi nuoret mainitsivat poliisin epäystävällisen ja epäammattimaisen käytöksen sekä kykenemättömyyden ratkaista asioita nuorten kanssa yhdessä.

Yksi ennalta estävän työn strategisista linjauksista on poliisin ja oppilaitosten yhteistyön kehittäminen. Tavoitteena on poliisin läsnäolon lisääminen myös muissa kuin turvallisuutta heikentävissä tilanteissa. Poliisin ja oppilaitoksen välistä viestintää pidetään onnistuneen yhteistyön kannalta tärkeänä. Oppilaitoksen henkilökunnan olisi tärkeää tietää poliisin ennalta estävän toiminnan mallit. (Sisäministeriö 2018, 20.)

2.3 Ennalta estävä toiminta harvaan asutulla alueella

Harvaan asutut alueet sijaitsevat lähtökohtaisesti kaukana isoista keskuksista. Harvaan asutulla alueella taajamia on harvassa ja niiden välillä voi olla paljon asumaton aluetta. (Ympäristöhallinto 2013.) Harvaan asutulla seudulla poliisin näkyvyys on vähäistä pitkien etäisyyksien sekä asukasluvuun suhteutettuna poliisien vähäisen määrän vuoksi (Sisäministeriö 2016, 37).

Oulun poliisilaitoksen apulaispoliisipäällikkö Arto Karnaranta kertoo poliisi.fi-sivuston artikkelissa ”Poliisi tehostaa valvonta- ja hälytystoimintaa harvaan asutuilla alueilla” (2021), että poliisin kaikista hälytystehtävistä noin kolme prosenttia tapahtuu maaseudulla. Artikkelissa mainitaan poliisihallituksen toimeksiannosta perustettu työryhmä, jonka tavoitteena on suunnitella toimenpiteitä, joilla voidaan parantaa poliisin näkyvyyttä harvaan asutuilla alueilla. Poliisilaitokset tekevät valvontasuunnitelmia, valvontakohteita ja poliisitoiminnallisia valvonnan painopisteitä harvaan asutuille kunnille. Kunnissa ja niiden lähistöllä hälytystehtäviltä vapaaksi jäävää työaika poliisipartiot voivat käyttää alueen valvontaan ja läsnäoloon. Tällaisella toiminnalla poliisit lisäävät näkyvyyttä ja turvallisuutta harvaan asutuilla alueilla.

Harvaan asutulla alueella lasten vanhempien luottamus tai epäluottamus poliisiin periytyy usein lapsille, minkä vuoksi nuoret eivät luota poliisiin. Myös väkivaltaisiin ääriryhmiin kuuluvien nuorten epäluottamus poliisia kohtaan voi johtua siitä, että nuoret voivat kokea poliisin usein vihollisena. (Sisäministeriö 2018, 19.)

3 NUORUUS JA RIKOSOIKEUDELLINEN VASTUU

Koska opinnäytetyömme tavoitteena on luoda positiivinen kohtaaminen nuorten kanssa ja vaikuttaa heidän sosiaalisen median käyttöön, on aiheellista pohtia, miten nuoruus määritellään. Vilkko-Riihelän ja Laineen (2013, 108) mukaan nuoruus on kymmenisen vuotta kestävä välivaihe, jolloin ei olla lapsia, mutta ei vielä aikuisiakaan. Myös Nurmen ym. (2021, 142) mukaan nuoruusikää voidaan pitää tietynlaisena siirtymäaikana lapsuudesta aikuisuuteen. On kuitenkin vaikea sanoa, mistä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy. Lapsuuden ja nuoruuden raja voidaan määritellä biologisen kypsyyden, sosiaalisen kypsyyden tai juridisen täysi-ikäisyyden kautta. Tämä on kuitenkin haasteellista, sillä kaikki osa-alueet eivät kehity samaan tahtiin ja kaikilla nuorilla on omat yksilölliset eronsa. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 108.) Nuoruus määritellään vaihtelevasti riippuen mm. siitä, keneltä kysytään sekä mistä näkökulmasta nuoruutta tarkastellaan. Nurmiraanan ym. (2014, 72) mukaan henkilö on nuori 11–25-vuotiaana ja määrittelee nuoruuden siirtymäkaudeksi lapsuudesta aikuisuuteen. Nuorisolain (1285/2016) 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilö on nuori, jos hän on 29-vuotias tai nuorempi. Nuorten vapaa-aika -tutkimuksen mukaan nuoret taas kokevat itse nuoruuden alkavan noin 10-vuotiaana ja päättyvän noin 20-vuotiaana (Valtion nuorisoneuvosto 2013). Suunnittelimme pitävämmä kouluvierailumme yläasteen 6.–9.-luokkalaisille ja oppilaat ovat mitä todennäköisimmin 11–16-vuotiaita nuoria. Näin ollen keskityimme työssämme enimmäkseen edellä mainittuun ikäryhmään tarkastellessamme nuorten kehitysvaiheita ja sosiaalisen median käyttöä.

3.1 Nuorten kehitysvaiheet

Nuoren ihmisen kehityksessä tapahtuu paljon fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia, joista osa liittyy fyysiseen kasvuun, osa ajattelun kehittymiseen ja osa sosiaalisiin tekijöihin (Nurmi ym. 2021, 142). Nuoren kognitiivinen kehitys on nopea: aivot kypsyvät ja ajattelutaidot kehittyvät merkittävästi (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018). 12-vuotiaana nuoren ajattelutapa on vielä melko konkreettista mutta jo 16-vuotiaana aikuismainen ja looginen ajattelu yleensä saavutetaan (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 115). Nurmen ym. (2021, 146) mukaan nuoren ajattelu muuttuu abstraktimmaksi ja yleistävämmäksi ja tämän yhteydessä nuoren minäkuva, maailmankuva, moraalit ja tulevaisuuden suunnitelmat muuttuvat. Tämä johtaa siihen, että nuori oppii paremmin hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja omaa tulevaisuuttaan sekä ymmärtämään toisen ihmisen näkökulman asioihin. Omien arvojen ja elämäntavan kehityksen myötä nuori haluaa olla hyvä ihminen, huolehtia toisista ihmisistä ja auttaa ystäviään (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018).

Nuoruudessa ihmisen identiteetti alkaa rakentua ja nuorelle alkaa muodostua selkeämpi, pysyvämpi ja yksilöllisempi minäkäsitys (Nurmiraanta ym. 2014, 78). Identiteetin kehittyessä nuori alkaa muodostaa uudenlaista suhdetta sekä itseensä että vanhempiansa. Nuori itsenäistyy, mikä näkyy

esimerkiksi vanhemmista irtautumisena. Tämän yhteydessä nuori haluaa myös kokeilla kaikenlaista uutta, kuten alkoholia, tupakkaa tai seksuaalista kanssakäymistä. Tässä yhteydessä on tärkeää asettaa nuorelle tiukat mutta kohtuulliset rajat. Jos annetaan nuoren itse määrätä omat rajansa liian pitkään, kypsän identiteetin rakentuminen vaikeutuu eikä välttämättä edes onnistu. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 122–123.) Nurmi ym. (2021, 148 & 163) painottavat myös perheen tärkeyttä ja merkitystä osana nuoren elämää ja kehitystä. On osoitettu nuoren ajattelun ja toimintatapojen olevan vahvasti yhteydessä siihen, millaiset vanhemmat hänellä on ja miten hänet kasvatetaan. Molempinpuolinen hyväksyntä ja vuorovaikutus nuoren ja vanhempien välillä vaikuttavat vahvasti nuoren positiiviseen kehitykseen. Asettamalla nuorelle rajoja turvataan tämän hyvinvointi ja turvallisuus, mutta rajat eivät kuitenkaan saa olla liian kontrolloivia. Tällöin vaarana on, että nuoresta tulee liian riippuvainen vanhemmistaan eikä hän uskalla tai osaa ajatella ja elää itsenäisesti. Turvallisuuteen ja fyysiseen hyvinvointiin liittyvistä asioista nuori on kuitenkin vielä kypsyvätön päättämään itse, joten aikuisen tulee puuttua nuoren käyttäytymistapoihin näissä asioissa ja asettaa rajoja. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi lakien ja asetusten määrittelemien sääntöjen rikkominen, toisten henkinen tai fyysinen loukkaaminen, päihteiden käyttö ja koulunkäynnin laiminlyönti. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020.)

Samalla kun nuori itsenäistyy hän kaipaa myös lähelleen ihmisiä, joihin hän voi luottaa. Vanhempien ja perheen lisäksi nuoren ystävät ovat tärkeä osa tämän elämää. Hän hakeutuu arvoiltaan ja ajatuksiltaan samankaltaisten joukkoon ja rakentaa itselleen ystävyysuhteita. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 130.) Nurmi ym. (2021, 148) tuovat myös esille sen, kuinka samoissa kaveriryhmissä oleskelevat nuoret ovat yleensä keskenään samankaltaisia. Vaikka on osoitettu vanhempien vaikuttavan vahvasti nuoren kehitykseen, myös nuoren kavereilla on suuri merkitys tämän elämässä. Nuori omaksuu kavereiltaan monia ajatuksia, malleja ja toimintatapoja. Nurmiraanta ym. (2014, 87) korostavat tiiviiden ja pysyvien ystävyysuhteiden merkitystä nuoren psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta, koska ystävilta voi hakea muun muassa läheisyyttä, ymmärtämystä ja neuvoja. Samalla kun ystäväryhmä antaa tukea se voi kuitenkin myös luoda nuorelle paineita. Ryhmässä valitettavan usein arvostellaan, nimitellään tai nolataan toista. Nuori voi tuntea olevansa jatkuvasti kavereidensa tarkkailun alla ja tämä sekä luo nuorelle suorituspaineita että heikentää hänen itsetuntoaan. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 131.)

3.2 Rikosoikeudellinen vastuu

Rikoslain (RL, 515/2003) 3 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on syntyäkseen ja teon hetkellä täyttänyt 15 vuotta. Tämä tarkoittaa sitä, että alle 15-vuotias ei joudu rikosoikeudelliseen vastuuseen tekemästään teosta, vaikka teko täyttäisikin jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Alle 15-vuotiaat ovat kuitenkin velvollisia korvaamaan teollaan aiheutetut vahingot ja rikolliset teot johtavat useimmiten myös lastensuojelullisiin toimenpiteisiin. (Tapani

2019, 449.) Vaikka alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa ja näin rangaistusvastuusta vapaa, häneen voidaan kuitenkin kohdistaa esitutkintatoimenpiteitä tietyissä tapauksissa. Esitutkintalain (ETL, 805/2011) 3 luvun 5 §:ssä säädetään alle 15-vuotiaan epäillyksi tekemästä rikollisen teon tutkinnasta. ETL 3:5.1:n mukaan esitutkinta voidaan tarvittaessa toimittaa, kun epäillään alle 15-vuotiaan syyllistyneen rikolliseen tekoon sen selvittämiseksi, onko 15 vuotta täyttänyt henkilö ollut osallisena teossa. Esitutkinta voidaan myös tarvittaessa toimittaa asianomistajan pyynnöstä teolla menetetyn omaisuuden saamiseksi takaisin tai hänen vahingonkorvausoikeutensa toteuttamiseksi, menettämisseuraamuksen edellytysten selvittämiseksi, alle 15-vuotiaaseen kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen tai muun epäillyn etuun liittyvän selvittämistarpeen vuoksi (ETL 3:5.2).

4 SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalisen median käsitettä suositellaan käytettäväksi yläkäsitteenä, sillä termiä ei ole voitu määrittellä tarkkaan (Lietsala & Sirkkunen 2008, 17–18). Sosiaalisella mediallyä eli somella tarkoitetaan verkossa käytettäviä palveluita, joissa käyttäjät kommunikoivat keskenään ja tuottavat sisältöä, kuten kuvia, videoita ja erilaisia tekstejä (Hintikka, luettu 28.1.2022). Sosiaalisen median suosio perustuu siihen, että sen palveluiden avulla on helppo kommunikoida samoista aiheista kiinnostuneiden ihmisten kanssa (Pönkä 2014, 11).

Trottierin (2012, 2) mukaan ihminen sekä elää sosiaalisen median kautta että sosiaalisessa mediassa. Ihminen luo oman profiilin sosiaalisen median alustalle, johon jakaa erilaisia henkilökohtaisia tietoja itsestään ja solmii ystävyysuhteita (eml., 3). Sosiaalisen median käyttäjät raportoivat tekemisiään ja tapahtumiaan ystävilleen lähes reaaliaikaisesti (Järvinen 2010, 233).

4.1 Sosiaalisen median palvelut

Sosiaalisessa mediassa olevien palvelujen sisältö, määrä ja muodot muuttuvat jatkuvasti, minkä takia emme pysty tyhjentävästi käymään läpi sosiaalisen median tarjoamia palveluita. Seuraavaksi käymme läpi opinnäytetyötämme varten olennaisimmat sosiaalisen median palvelut.

WhatsApp on vuoden 2009 lopulla julkaistu pikaviestisovellus (Pönkä 2014, 136). Se oli 2010-luvun lopulla kansainvälisesti ylivoimaisesti suosituin kännyköille suunnattu pikaviestipalvelu. Vuonna 2018 sovelluksella arvioitiin olevan noin 1,5 miljardia käyttäjää. Sovelluksen avulla käyttäjät voivat lähettää toisilleen tekstejä, kuvia ja videoita sekä soittaa puheluita. WhatsApp muistuttaa aikaisemmin suosittuja tekstiviestejä yksinkertaisen käyttökonseptinsa perusteella. (Suominen ym. 2019, 238–239.) WhatsApp-sovelluksessa viestit voi lähettää joko yksittäiselle henkilölle tai suuremmalle

ryhmälle (Pönkä 2014, 136). Vuonna 2020 WhatsAppin päivittäinen käyttö oli 16–74-vuotiailla suomalaisilla kasvussa aiempiin vuosiin verrattuna (Nepa Insight Oy 2020, 6).

YouTube on internetin suosituin videopalvelu. Se avattiin vuonna 2005. Palvelussa kuka tahansa voi julkaista videoita ja katsoa muiden jakamia videoita. YouTubeen käyttäjät voivat tilata muiden käyttäjien kanavia, minkä jälkeen kanavien uudet videot näkyvät etusivulla. Palvelussa julkaistuja videoita jaetaan runsaasti muihin sosiaalisen median palveluihin, mikä lisää YouTube-videoiden maailmanlaajuisesta julkisuutta. (Pönkä 2014, 115–117.)

Facebook on sosiaalisen median yhteisöpalvelu, jonka toiminta perustuu käyttäjien tuottamaan sisältöön. Käyttäjät ovat rekisteröityneet palveluun lähtökohtaisesti omilla nimillään ja he kertovat siellä omasta elämästään sekä jakavat valokuvia, videoita ja linkkejä. Käyttäjät voivat myös seurata toisten ihmisten elämää palvelun kautta. Facebookin etusivun uutisvirrassa eli feedissä käyttäjät näkevät kavereidensa ja tilaamiensa käyttäjien julkaisut. Käyttäjät voivat tykätä toisten jakamista julkaisuista ja kommentoida niitä. Facebook avattiin vuonna 2004 alun perin Harvardin yliopiston opiskelijoille, mutta se laajennettiin nopeasti myös muiden yhdysvaltalaisen yliopistojen käyttöön. Vuonna 2006 Facebook avattiin lopulta maailmanlaajuisesti kaikkien yli 13-vuotiaiden käyttöön. (Pönkä 2014, 84–85.) Nepa Insight Oy:n (2020, 5) toteuttamaan kyselytutkimukseen vastanneista 16–74-vuotiaista 56 % kertoi käyttävänsä Facebookia päivittäin.

Instagram on vuonna 2010 julkaistu kuvanjako- ja yhteisöpalvelu. Palvelussa käyttäjät voivat jakaa kuvia ja videoita profiileissaan. Käyttäjät voivat myös kommentoida toisten lisäämiä kuvia ja lähettää yksityisviestejä. Käyttäjien profiilit ovat julkisia, ellei käyttäjä ole muuttanut sitä yksityiseksi. Yksityisen profiilin käyttäjän kuvat ja videot näkevät vain seuraajiksi hyväksytyt käyttäjät. (Pönkä 2014, 121.)

Twitter on vuonna 2006 perustettu lyhytviestipalvelu. Twitterissä voi julkaista 140 merkin mittaisia viestejä eli twiittejä. Käyttäjien profiilit ovat palvelussa lähes aina avoimia, joten käyttäjillä on mahdollista seurata ketä tahansa käyttäjää ja tulla itse seuratuksi. Käyttäjät näkevät seuraamiensa käyttäjien tuoreimmat twiitit uutisvirrassa eli feedissä. Käyttäjät voivat välittää eli retwiitata toisten kirjoittamia twiittejä omille seuraajilleen. Samaan aiheeseen liittyviä viestejä voi yhdistää #-merkillä eli hashtagilla. Näiden avulla Twitterissä on mahdollista hakea kaikki twiitit, joissa kyseistä hashtagia on käytetty. (Pönkä 2014, 97–98.)

Digitaalinen vuorovaikutus perustuu toisinaan tekstin sijaan kuva- ja videomuotoiseen dialogiin esimerkiksi selfien tai lyhyen videopätkän muodossa. Yksi suosituimmista tällaisista palveluista on vuonna 2011 lanseerattu **Snapchat**, joka saavutti maailmanlaajuisen suosion vuoden 2015 jälkeen. Snapchatissa otetaan kuvia ja videoita eli snäppejä, joiden yhteyteen voidaan liittää tekstiä,

piirroksia ja kuvakkeita. ”Filterit”-toiminnon avulla voidaan vaihtaa kasvokuvien ja -videoiden piirteitä. Snäppejä voi lähettää kavereille tai lisätä julkiseen ”Tarinat”-osioon. (Suominen ym. 2019, 244–245.) Snäpit katoavat näyttämisen jälkeen, ellei vastaanottaja ehdi ottaa siitä ruutukaappausta (Pönkä 2014, 139).

Pinterest on vuonna 2010 perustettu sosiaalinen kirjanmerkkipalvelu, jossa kuvia voi tallentaa ja jakaa visuaalisina kokoelmina (Pönkä 2014, 153). Etusivulla näytettävät pin-lisäykset, yritykset ja käyttäjät valikoituvat viimeaikaisten toimien perusteella. Hakupalkin avulla Pinterestistä voi myös hakea sisältöä uusien ideoiden, käyttäjien ja trendien löytämiseksi. Pinterestissä käyttäjä voi tallentaa pin-lisäykset kokoelmaksi luomiinsa tauluihin. Käyttäjien profiilit, heidän tallentamansa pin-lisäykset ja taulut näkyvät kaikille muille käyttäjille. Käyttäjät voivat myös tallentaa salaisia tauluja, joita muut käyttäjät eivät näe. (Pinterest 2022.)

Jodel on alkuperäisesti korkeakouluopiskelijoiden käyttämä keskustelusovellus, jossa viestit näkyvät kymmenen kilometrin säteellä oleville käyttäjille. Keskustelijat ovat anonyymejä ja heidät erottaa toisistaan vain järjestysnumeron perusteella. Käyttäjät voivat antaa plussaa ja miinusta toisensa kirjoituksiin, mikä mahdollistaa yhteisön kontrolloinnin siellä kirjoitettavista asioista. Keskustelu perustuu paikallisuuteen, minkä vuoksi keskusteltavat asiat ovat usein paikallisia. (Suominen ym. 2019, 253–254.)

TikTok on ByteDancen kehittämä sosiaalisen median yhteisöpalvelu, jossa käyttäjät voivat julkaista lyhyitä videopätkiä ja katsoa toisten käyttäjien julkaisemia videoita. Palvelussa käyttäjät voivat olla vuorovaikutuksessa muiden käyttäjien ja videoiden kanssa. TikTokia voi käyttää mobiilisovelluksella tai verkkosivuston kautta. (TikTok 2022.) Nepa Insight Oy:n (2020, 9) toteuttamassa kyselytutkimuksessa 25 % 16–24-vuotiaista vastaajista kertoi käyttävänsä TikTokia päivittäin.

Sosiaalisen median palveluissa käyttäjien nähtävillä nousevat sisällöt määräytyvät algoritmien mukaan (MLL 2019). Algoritmit manipuloivat käyttäjien ajattelua vaikuttamalla siihen, kuinka he näkevät maailman ja suhtautuvat muihin ihmisiin. Algoritmien tarkoituksena on saada käyttäjä kouruttumaan sosiaalisen median palveluihin näyttämällä juuri häntä kiinnostavaa sisältöä aiemmin selailtujen sisältöjen perusteella. (Auvinen 2021.)

4.2 Sosiaalisen median hyödyt

Sosiaalinen media on olennainen osa nykypäiväistä elämäämme. Käyttäessämme sitä oikein ja turvallisesti se luo meille monenlaisia mahdollisuuksia sekä helpottaa arkeamme. Haasion (2013, 50) mukaan sosiaalisessa mukana oleminen on pääsääntöisesti positiivinen asia ja se tuo ihmisen elämään lisää ulottuvuuksia. Sosiaalisen median kautta on mahdollista solmia uusia ihmissuhteita ja samalla myös ylläpitää sekä vahvistaa jo olemassa olevia suhteita. Sosiaalisen median käytöstä

tehdyt tutkimukset viittaavat edellä mainitun lisäksi siihen, että sosiaalisen median käyttö edesauttaa ja tukee empatiataitojen kehittymistä (Saarikivi & Martikainen 2019, 35 & 39).

Some mahdollistaa ystävyyssuhteiden muodostamisen myös oman lähiympäristön ulkopuolella ja sen kautta voi helposti löytää samoista asioista kiinnostuneita ihmisiä ja ystäviä (Saarikivi & Martikainen 2019, 36). Se mahdollistaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen välimatkoista riippumatta (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021), mikä on osoittautunut varsinkin koronapandemian aikana erittäin tärkeäksi ja hyödylliseksi. Netissä tapahtuvat sosiaaliset kohtaamiset saattavat olla monelle helpompia kuin kohtaamiset kasvotusten, ja somessa voi olla helpompaa käsitellä itselle vaikeita asioita tai tapahtumia. On todettu, että ihmiset käyttävät laajasti sosiaalista mediaa tunteiden ja kokemuksen jakamista varten. (Saarikivi & Martikainen 2019, 36.)

Ihmissuhteiden solmimisen ja ylläpitämisen sekä vuorovaikutuksen lisäksi some helpottaa myös tiedon hankkimista ja jakamista. Somen kautta ihminen voi saada tietoa maailmasta ja lähiympäristöstään sekä tehdä havaintoja arkisista tapahtumista (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016, 14). Sen kautta voi hankkia tietoa ja tutustua erilaisiin näkemyksiin, mielipiteisiin ja ideoihin. Somessa ihminen voi kuulua erilaisiin yhteisöihin, joista voi saada tukea ja kannustusta. Lapsille ja nuorille tuen saaminen voi olla hyvin merkityksellistä, varsinkin jos he tuntevat itsensä jostain syystä ulkopuoliseksi. Somen käyttäjänä oppii myös ilmaisemaan itseään sekä kuuntelemaan muita ihmisiä entistä paremmin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.) Somen avulla etenkin lapset ja nuoret voivat helpommin saada oman äänensä yhteiskunnassa kuuluviin, mikä luo osallistumisen, vaikuttamisen ja merkityksellisyyden tunnetta (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016, 14). Unelmien some -selvitykseen vastanneista 15–18-vuotiaista nuorista valtaosa (71 %) uskoi, että tulevaisuudessa nuoret voivat vaikuttaa entistä enemmän tärkeisiin yhteiskunnallisiin asioihin sosiaalisen median avulla (Alanen & Haring 2021).

4.3 Sosiaalisen median riskit

Sosiaaliseen mediaan liittyvät riskit ja haitat eivät suoranaisesti liity siihen, että jokin siellä oleva palvelu olisi itsessään huono. Riskit ja haitat liittyvät usein siihen, että somen käyttäjät eivät noudata asetettuja käyttäytymissääntöjä tai hyviä tapoja. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021.) Riskit ja haitat lisääntyvät samaa tahtia uusien somen palveluiden syntymisen kanssa ja tämän vuoksi niitä kaikkia olisi mahdotonta käsitellä tässä työssä. Näin ollen käsitellään seuraavaksi valitsemamme kohderyhmän kannalta oleellisia ja merkityksellisiä someen liittyviä riskejä ja haittoja. Tuomme esille myös sen, kuinka tietyt asiat tai tapahtumat voivat täyttää jopa jonkin rikoksen tunnusmerkistön.

4.3.1 Kiusaaminen

Poliisin (2020) mukaan sosiaalisessa mediassa tapahtuu valitettavan usein sekä häirintää että uhkailua. Somehäirintä toteutuu muun muassa kiusaamisena, vihapuheena tai ahdisteluna. Joissakin tapauksissa voi olla kyse jopa rikoksesta. Kiusaamisella tarkoitetaan yhteen tai useampaan henkilöön kohdistuvaa loukkaavaa, syrjivää, vahingoittavaa tai häiritsevää toimintaa. Kiusaaminen on myös halveksimista, alistamista, nöyryyttämistä, pettämistä ja ivaa. Hyvin usein kiusaaminen on kuitenkin piilokiusaamista, pilkantekoa ja nimittelyä. (Pelastakaa Lapset 2022; Juusola 2017, 186.) Mikäli kiusaaminen tapahtuu digitaalisilla alustoilla tai digitaalisten välineiden avulla, sen katsotaan olevan nettikiusaamista. Netissä tai somessa tapahtuva kiusaaminen toteutuu usein esimerkiksi lähettämällä haukkumista sisältäviä ilkeitä viestejä, uhkailemalla tai levittämällä tietoja ja kuvia ilman lupaa. Nettikiusaamisen muotoja ovat myös toisen henkilön poissulkeminen sosiaalisen median ryhmistä tai perättömien huhujen levittäminen. (Pelastakaa Lapset 2022.)

Kiusaaminen on periaatteessa mahdollista kaikissa nuorten käyttämissä sosiaalisen median sovelluksissa (Pelastakaa Lapset, 2022). Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2021) toteuttaman kyselyn mukaan yli 80 % nuorista oli nähnyt verkossa tapahtuvaa muihin kohdistuvaa kiusaamista. Puolet kyselyyn vastanneista nuorista kertoi joutuneensa ainakin kerran jonkin nettikiusaamisen muodon kohteeksi. Kyselyyn vastanneiden nuorten mukaan kiusaamista tapahtuu kaikissa sovelluksissa, joissa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Kiusaamistilanteet korostuivat kuitenkin nuorten aktiivisesti käyttämissä palveluissa, kuten TikTokissa, YouTubeissa ja Snapchatissa. 21 % nuorista kertoi kokemuksista, joissa heistä itsestään oli levitetty loukkaavia huhuja, kuvia tai videoita. Noin viidennes nuorista kertoi kokeneensa ulkopuolelle jättämistä esimerkiksi sosiaalisen median ryhmistä poistamisen muodossa. Somessa tapahtuva kiusaaminen on kiusatulle yhtä vahingollista kuin sen ulkopuolella tapahtuva kiusaaminen ja aiheuttaa uhrille sekä psyykkisiä että fyysisiä oireita ja tuntemuksia (Pelastakaa Lapset 2022).

Muista ihmisistä ei saa ladata sosiaaliseen mediaan kuvia tai tietoa ilman lupaa (Pelastakaa Lapset 2022). Pahimmassa tapauksessa kyseessä voi olla rikollinen toiminta. RL 24:8.1:n mukaan yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen voi syyllistyä, jos oikeudettomasti joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Fränden ym. (2018, 430) mukaan ihmisen yksityiselämäänsä kuuluvat mm. tiedot henkilön seksuaalisista taipumuksista, perhestatuksesta, henkilökohtaisista suhteista, vapaa-ajan käyttäytymisestä, päihteiden väärinkäytöstä, sairaushistoriasta ja taloudellisesta tilanteesta. Näistä asioista kenelläkään ei ole oikeutta saada tietoa ilman sen henkilön lupaa, jonka yksityiselämästä on kysymys. Joukkotiedotusväline on joukkoviestintään

tarkoitettu väline, jolla toimitetaan viestejä valikoituvan henkilöjoukon tai yleisön saataville. Joukkotiedotusvälineitä ovat esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehdet, kirjat, radio, TV ja internet. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen voi kuitenkin syyllistyä myös, vaikkei käyttäisi joukkotiedotusvälinettä yksityiselämää koskevan tiedon levittämiseen. Rangaistusvastuuseen voi joutua, jos jollain muulla tavalla toimittaa tiedon riittävän suuren ihmisjoukon saataville. (Frände ym. 2018, 431.) Yksityiselämää koskevan informaation tulee olla totuudenmukaista, jotta kyseessä voi olla yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen. Tunnuksmerkistön täyttämiseen vaaditaan myös tiedon kohteena olevan henkilön tunnistettavuutta. Ei vaadita, että kohteena olevaa henkilöä tosiasiallisesti tunnistetaan, mutta tämän henkilön on oltava tunnistettavissa. (Eml., 431–432.)

Kiusaaminen voi täyttää myös kunnianloukkauksen tunnuksmerkistön. RL 24:9.1:n mukaan se, joka esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka muulla kuin edellä mainitulla tavalla halventaa toista, voi syyllistyä kunnianloukkaukseen. Fränden ym. (2018, 452) mukaan esitetyn ja levitetyn tiedon tai vihjauksen tulee olla valheellinen, eli se ei saa vastata todellisuutta. Kunnianloukkaukseen voi syyllistyä sekä kirjoittamalla että suullisesti esittämällä valheellista tietoa toisesta henkilöstä. Myös käyttämällä väärin kuvia toisesta henkilöstä voi täyttää kunnianloukkauksen tunnuksmerkistön. RL 24:9.1,1:n mukaan toisesta henkilöstä esitetyn tiedon tai vihjauksen on oltava omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, ettei teon ole tarvinnut tosiasiallisesti aiheuttaa loukatulle vahinkoa, kärsimystä tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa, vaan teko on luonteeltaan sellainen, että se voisi aiheuttaa tällaisia seurauksia loukatulle henkilölle. Kohdehenkilön subjektiivinen mielipide ei myöskään vaikuta siihen, onko teko omiaan aiheuttamaan tälle vahinkoa tai kärsimystä, vaan teon tulee tyypillisesti olla vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa aiheuttava. Valheelliset väitteet ja vihjaukset esimerkiksi alkoholi-, huumausaine- tai peliriippuvuudesta taikka väitetyistä sairauksista kuten sukupuolitaudit ja psyykkiset sairaudet ovat omiaan aiheuttamaan toiselle henkilölle kärsimystä. Tieto, joka vaikuttaa henkilön tulonsaantimahdollisuuksiin, voi olla omiaan aiheuttamaan tälle vahinkoa. (Frände ym., 453–454.) Kunnianloukkaukseen voi RL 24:9.1,2:n mukaan syyllistyä myös halventamalla toista muulla kuin 1 kohdassa mainitulla tavalla. On mahdollista halventaa toista käyttämällä erilaisia haukkumasanoja ja nimityksiä tai esittämällä sinänsä tosia olevia tietoja rikosteosta taikka konkurssimenettelyistä. Toista voi halventaa myös esimerkiksi keskisormea näyttämällä tai sylkemällä toisen päälle. Rangaistusvastuu toisen halventamisesta edellyttää kuitenkin, että halventava tieto tulee uhrin tietoon. (Frände ym., 455.)

4.3.2 Tietoturva & yksityisyys

Kaikki netissä oleva materiaali leviää helposti ja nopeasti laajalle yleisölle (Pelastakaa Lapset 2022). Sosiaaliseen mediaan kirjoitettujen tietojen leviämistä tarkoitettun piirin ulkopuolelle on mahdotonta estää. Käyttäjä ei myöskään voi olla varma poistuuko jaettu tieto koskaan palvelusta. (Järvinen 2010, 234 & 239.) Kerran nettiin tai someen laitettua sisältöä voi olla jopa mahdotonta saada sieltä koskaan kokonaan pois (Pelastakaa Lapset 2022).

Nettihuijarien tekemät nettihuijaukset yleistyvät koko ajan ja ne ovat entistä ammattimaisempia. Sähköpostit voivat sisältää haittaohjelmia tai linkkejä huijaussivustoille, samoin kuin mainokset sosiaalisessa mediassa voivat johdattaa käyttäjää haitallisille verkkosivuille. (Hernández 2020.) Ihmisen henkilötiedot voivat levitä tahattomasti erilaisten haittaohjelmien kautta. Esimerkiksi Facebookissa iso riski ovat muiden käyttäjien tekemät lisäohjelmat, joille pitää antaa pääsy omiin henkilötietoihin, jotta niitä pystyy käyttämään. Koskaan ei voi tietää, mitä tietoja kyseiset ohjelmat hakevat ja mitä ne niillä tekevät. (Järvinen 2010, 234.) Sosiaalisen median palveluissa saadut huijausviestit on usein käännetty epäuskottavasti suomen kielelle. Viestejä lähetetään kuitenkin jopa satojatuhansia, joten joku joutuu aina huijauksen uhriksi uskomalla viestin sisällön. (Haasio 2013, 37.)

Nepa Insight Oy:n toteuttamassa kyselyssä kaksi kolmesta 16–74-vuotiaasta vastaajasta kertoi tehneensä toimia yksityisyytensä suojaamiseksi sosiaalisen median palveluissa. Näitä toimia ovat muun muassa tilin muuttaminen yksityiseksi ja sisällön jakaminen vain osalle seuraajista. (Nepa Insight Oy 2020, 14.) Omien tietojen suojeleminen ei kuitenkaan takaa täysin huoletonta somen käyttöä. Identiteettivarkaus on nopeasti kasvava rikollisuuden muoto ja vakuutuspalveluyhtiö mySafety:n keväällä 2020 julkaiseman tutkimusraportin mukaan 45 000 suomalaista joutui identiteettivarkauden uhriksi tutkimusta edeltävänä vuonna (Heltti 2020). RL 38:9a:n mukaan identiteettivarkauteen syyllistyy se, joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee. Esimerkkutilanne voi olla esimerkiksi se, että henkilö esiintyy toisen henkilön kuvalla tai nimellä sosiaalisessa mediassa ja levittää profiiliin oikeasta omistajasta perättömiä huhuja (Rontu, 2019). Identiteettivarkaus voi saada haltuunsa uhrin henkilötiedot esimerkiksi sosiaalisen median tai sähköpostitilien kautta (Heltti 2020). Saatuaan uhrin tiedot haltuunsa tekijä voi tietojen avulla esiintyä uhrina sosiaalisessa mediassa tai tehdä uhrin nimissä verkkokauppa- tai lehtitilauksia. Tällöin tekijän tarkoituksena on erehdyttää kolmatta osapuolta. Tunnuksimerkistön täyttymisen edellytyksenä on myös, että uhrille aiheutetaan taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa. Uhrin joutuessa selvittämään tilannetta taloudellista vahinkoa yleensä syntyy. Haitta voi kuitenkin tulla kyseeseen myös ilman minkäänlaisia taloudellisia vahinkoja. (Rikosuhripäivystys 2019.)

4.3.3 Seksuaalinen hyväksikäyttö

Lapsiin kohdistuvaa seksuaalista häirintää ja houkutteluun tähtäävää vuorovaikutusta esiintyy kaikilla lasten käyttämillä digitaalisilla alustoilla, myös sosiaalisessa mediassa. Seksuaalissävyytteisten viestien ja alastonkuvien vastaanottaminen netissä on jossakin määrin lapsille jopa sen verran yleistä, etteivät he koe sen vaikuttavan heihin juurikaan. (Vaaranen-Valkonen & Laitinen 2021; Juusola ym. 2021, 36.) Vuonna 2020 Pelastakaa Lasten Nettivihje-palveluun tuli yhteensä 2 750 vihetä lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivaltaan liittyvästä toiminnasta ja materiaalista (Tyystjärvi 2021).

RL 20:8b:n mukaan lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, eli grooming, on rangaistava teko. Grooming tarkoittaa tilannetta, jossa aikuinen ihminen luo lapsen tai nuoreen luottamussuhteen valmistellakseen lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Lapsi on usein vapaaehtoisesti mukana luomassa ihmissuhdetta tekijän tyypillisesti hyvien manipulointitaitojen vuoksi. Luottamussuhteen syntyminen voi alkaa esimerkiksi huomion antamisesta tai kehumisesta. (Kreivi 2019.) Tekijä ehdottaa viestintävälineiden avulla, esimerkiksi somen kanavien kautta, tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa. Tunnusmerkistön täyttäminen ei edellytä fyysisen tapaamisen tai muun kanssakäymisen toteuttamista, vaan tekijän ehdotus siihen riittää. Ehdotuksen on kuitenkin jollain tavoin oltava konkretisoitu, esimerkiksi tapaamisajankohdan tai -paikan suhteen. (Matikkala 2018, 175–176.) Tekijä voi yrittää luoda luottamuksellisen suhteen myös lapsen lähipiirin kanssa (INHOPE 2019, 55). Kehittyneen teknologian myötä aikuisella on uusia ja helppoja väyliä lähestyä lasta (INHOPE 2019, 55).

Raportissa Euroopan valtioissa tapahtuvista lasten kokemuksista verkossa tapahtuvasta seksuaalisesta toiminnasta selvisi, että Suomessa reilu neljännes lapsista sai seksuaalissävyytteisiä viestejä verkossa. Raportin mukaan tytöt saivat viestejä merkittävästi enemmän poikiin verrattuna. Suurin osa viestittelyn kohteena olevista lapsista oli 15–16-vuotiaita. (Smahel ym. 2020, 83–84.) Pelastakaa Lapset ry:n toteuttamassa selvityksessä 11–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä 62 % lapsista vastasi, että heihin oli netin välityksellä ollut yhteydessä aikuinen tai heitä vähintään viisi vuotta vanhempi henkilö (Juusola ym. 2021, 36). Tekijä voi kuitenkin myös erehdyttää lasta omasta iästään (Kreivi 2019). Selvityksen mukaan 66 % lapsista oli heti kokenut keskustelun olleen seksuaalissävyytteistä, ja tekijä oli kysynyt intiimejä asioita. Suurimmalle osalle lapsista tekijä oli myös lähettänyt itsestään kuvia. Myös tämän selvityksen mukaan tyttöjen ja poikien välillä oli nähtävissä huomattava ero viestien saamisessa. Kahdeksan prosenttia tytöistä ei ollut koskaan saanut seksuaalissävyytteisiä viestejä netissä, kun taas pojilla osuus oli 39 %. Tytöistä 19 % ei ollut koskaan saanut pyyntöjä lähettää alastonkuvia itsestään, pojista puolestaan 69 % ei ollut koskaan saanut tällaista pyyntöä. (Juusola ym. 2021, 24.) Selvityksestä kävi myös ilmi, että vaikka nuorilla omien kertomustensa mukaan on tietoa groomingista, he kokivat vaikeaksi tunnistaa

grooming-tilannetta ennen kuin se muuttui seksuaalisävytteiseksi. Jopa puolet vastanneista koki myös luontevaksi aloittaa keskustelun vieraan henkilön kanssa netissä ja jakaa tämän kanssa henkilökohtaisia tietoja. (Eml., 36–37.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa blogikirjoituksessa Taina Laajasalo, Pia Mäenpää ja Maria Rossi (2021) kertovat verkossa tapahtuvien seksuaalirikosten vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Heidän mukaansa suurin osa lapsiin kohdistuvista seksuaalirikosvyyhdeistä paljastuu yhden ilmoitetun teon yhteydessä. On yleistä, etteivät uhrin tai muut tekijät asu saman kunnan tai poliisirykymän alueella, ja usein tapaukset leviävät myös Suomen rajojen ulkopuolelle.

Viimeaikaisten rikostutkintakokonaisuuksien ohessa on tullut esille, että verkossa tapahtuvien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ilmoittaminen on sattumanvaraista eikä suurin osa tapauksista tule viranomaisten tietoon. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvien seksuaalirikosten saralla poliisin paljastava toiminta on vähäistä verrattuna moniin muihin rikollisuuden aloihin. Poliisihallitus ja Poliisiammattikorkeakoulu ovat laatineet lisäkoulutusta verkossa tapahtuviin lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyen. (Laajasalo ym. 2021.) Grooming-kokemus aiheuttaa lapsessa usein häpeää, mikä aiheuttaa sen, ettei lapsi halua kertoa tapahtuneesta. Valtaosa lapsista kertoo grooming-kokemuksistaan ainoastaan ystävälle. Aikuiselle tai viranomaiselle asiasta kerrotaan harvoin. Aikuisen tulisi kysyä lapselta seksuaaliväkivallan kokemuksista strukturoidusti ja rutiinimaisesti, eikä vain silloin, kun epäilee lapsen rajojen olevan rikottu. (Juusola ym. 2021, 37–38.)

4.3.4 Riippuvuus

Älylaitteiden avulla lapsilla ja nuorilla on pääsy internetiin ja sosiaalisen median palveluihin lähes kaikkina vuorokauden aikoina. Älylaitteiden käyttö muuttuu ongelmalliseksi, kun lapsi tai nuori alkaa laiminlyödä elämän muita osa-alueita eikä älylaitteen käyttö pysy enää hallinnassa. Tyypillistä älylaitteiden ongelmalliselle käytölle on palvelujen toistuva ja lisääntyvä käyttö. Ongelmallista on, jos lapsi tai nuori käyttää älylaitteita tosielämän haasteiden tai epämiellyttävien tunteiden kohtaamisen välttämiseksi. (Korkeila & Männikkö 2019, 65–67.)

Someriippuvuudesta puhutaan, kun ihminen viettää aikaa sosiaalisessa mediassa niin paljon, että se on haitallista niin yksilölle kuin ympäristöllekin. Someriippuvainen nuori tekee päivityksiä jatkuvasti tai selailee somea pystymättä lopettamaan. Sosiaalisen median käytön muuttumista ongelmaksi voi olla vaikea havaita. Keskeinen käsite someriippuvuuden kannalta on paitsi jääminen, johon liittyy negatiivisten tunteiden, kuten tylsyyden ja yksinäisyyden välttely. Nuori saattaa kokea ärtymystä ja ahdistusta, jos ei pääse mukaan sosiaalisen median tapahtumiin. (A-klinikkasäätiö 2022.) Nuori pyrkii kohentamaan pakonomaisesti omaa mielentilaansa kirjautumalla sosiaalisen median palveluihin, mikä voi kuitenkin runsaasti käytettynä lisätä stressiä ja ärtyisyyttä (Korkeila & Männikkö 2022, 74).

Someriippuvuuden merkkejä ovat kykenemättömyys laittamaan puhelinta tms. pois, vaikka läheinen sitä pyytäisi ja kykenemättömyys irtautua somesta. Vakavan someriippuvuuden seurauksena voi esiintyä väsymystä, keskittymiskyvyn puutetta, levottomuutta tai ärtyisyyttä. Paras keino vakavan riippuvuuden ehkäisyyn on tieto siitä, milloin somen käyttö alkaa rajoittaa elämää. Oman käyttäytymisen tietoinen muokkaaminen auttaa hillitsemään somen käyttöä. (A-klinikkasäätiö 2022.)

4.4 Nuoret sosiaalisessa mediassa

Nykypäivän nuoret ovat kasvaneet sosiaalisen median alustoilla ja viettävät paljon aikaa niiden parissa. Lasten ja nuorten säätiön tekemän selvityksen mukaan nuoret viettävät aikaa sosiaalisessa mediassa keskimäärin 15–20 tuntia viikossa, ja käyttö on koronapandemian myötä lisääntynyt entisestään. (Alanen & Haring 2021.) Pelastakaa Lapset ry -järjestön tekemä kysely lasten ja nuorten kokemuksista grooming-ilmiöstä osoitti, että suurin osa kyselyyn vastanneista 11–17-vuotiaista nuorista vietti vähintään yhden tunnin päivittäin sosiaalisessa mediassa. 31 % kyselyyn vastanneista nuorista ilmoitti viettävänsä yli viisi tuntia päivittäin sosiaalisen median parissa. (Pelastakaa Lapset 2021, 19.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto korostaa sosiaalisen median tärkeyttä osana lasten ja nuorten sosiaalista elämää. Sosiaalinen media on paikka, jossa nuoret voivat olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja muun muassa vaihtaa kuulumisia, iloita sekä hullutella yhdessä. Sosiaalinen media tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia sekä uusien sosiaalisten suhteiden solmimiseen että olemassa olevien ihmissuhteiden vahvistamiseen. Samalla sosiaalinen media mahdollistaa tietojen hankkimisen sekä toisenlaisiin näkemyksiin, erilaisiin mielipiteisiin ja uusiin ideoihin tutustumisen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021.) Nuorten omasta mielestä sosiaalinen media on paikka, jossa voi edistää itselle tärkeitä asioita ja parantaa yhteiskunnallista keskustelua. Nuoret ovat kuitenkin huolestuneita sosiaalisessa mediassa ilmenevästä kiusaamisesta ja vihapuheesta ja pelkäävät edellä mainittujen asioiden jatkuvan myös tulevaisuudessa. (Alanen & Haring 2021.)

Nuorten aivot ovat erityisen herkistyneet sosiaaliselle palautteelle ja näin ollen myös sosiaalisessa mediassa tapahtuvalle vuorovaikutukselle. Heidän aivonsa kokevat mielihyvää esimerkiksi kavereiden antamista positiivisista kommentteista tai tykkäyksistä, mikä lisää nuorten sosiaalisen median käyttöä. Nuori kokee usein oman päivityksensä tai julkaisemansa kuvan saaman huomion niin pal-kitsevaksi, että sosiaalisen median käytöstä voi tulla jopa pakkomielle. (Moisala & Lonka 2019, 17–18.) Koska nuoren aivot eivät vielä ole täysin kehittyneet, hän ei osaa vielä riittävän hyvin tarkkailla tai rajoittaa omaa laitteidenkäyttöään. Riippuvuuden välttämiseksi nuoret tarvitsevat vanhemman tukea sosiaalisen median käytön hallinnassa ja ohjaamisessa. (Saarikivi & Martikainen 2019, 38–39.)

5 KOULUVIERAILU TOIMINNALLISENA OPINNÄYTETYÖNÄ

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle (Vilka & Airaksinen 2004, 9). Toiminnallisen ja tutkimuksellisen opinnäytetyön suurin ero on se, että toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuloksena on jokin konkreettinen tuote, kuten ohjeistus tai tietopaketti, kun tutkimuksellisessa opinnäytetyössä lopputuloksena saadaan yleensä uutta tietoa (Salonen 2013, 5–6; Vilka & Airaksinen 2004, 51). Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön ohjeistaminen, opastaminen ja toiminnan järjestäminen (Vilka & Airaksinen 2004, 9).

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyy myös raportointi, josta selviää opinnäytetyöprosessin kulku sekä tulokset ja johtopäätökset, joihin opinnäytetyön tekijät ovat päätyneet. Opinnäytetyö heijastaa lukijalleen kirjoittajan ammatillista ja persoonallista kasvua sekä ammatillista osaamista, minkä vuoksi raportoinnissa tulee pohtia myös oman oppimisen arviointia. (Vilka & Airaksinen 2004, 65.)

Opinnäytetyömme konkreettinen tuotos on diasarja, jossa käsittelemme nuorten sosiaalisen median käyttöön liittyviä asioita. Tarkoituksena on tehdä some-koulutuspaketti, jota muutkin voivat halutessaan hyödyntää tulevaisuudessa. Luomme diasarjan, joka on sovellettavissa muissakin kouluissa kuin Puolankajärven koulussa.

5.2 Vierailun suunnittelu

Otimme sähköpostitse yhteyttä Puolankajärven koulun rehtoriin kouluvierailusta. Kysyimme rehtorilta ehdotuksia aiheen valintaan ja rajaamiseen. Olimme ennakkoon miettineet sosiaalisen median sellaiseksi aiheeksi, joka voisi olla ajankohtainen nuorille erityisesti viime vuosien koronapandemian aiheuttaman etäopiskelun vuoksi. Koulun henkilökunta pohti aihetta ja oli kanssamme samaa mieltä aiheen ajankohtaisuudesta ja tärkeydestä.

Suunnittelimme päivän toteutusta yhdessä Puolankajärven koulun opinto-ohjaajan kanssa. Opinto-ohjaaja kertoi 7.–9.-luokkalaisilla olevan perjantaisin opinto-ohjaajan tunnit, joita voisimme hyödyntää oppituntien ajankohdiksi. Koulun rehtori kertoi 6. luokan kuuluvan Puolankajärven koulussa yläasteeseen, joten sovimme pitävämmekö oppitunnin myös heille. 6.-luokkalaisilla ei kyseistä oppituntia ollut lukujärjestykseen suunniteltuna, mutta opinto-ohjaaja sopi asiasta oppilaiden opettajan kanssa niin, että saimme pidettyä oppitunnin myös heille samana päivänä. Halusimme pitää jokaiselle luokalle oppitunnin erikseen, jotta ryhmäkoko pysyisi riittävän pienenä ja oppitunti pysyisi mielekkäämpänä oppilaille. Ajattelimme myös, että oppilaat luultavasti olisivat halukkaimpia keskustella kanssamme aiheesta pienemmissä ryhmissä.

Halusimme luoda sosiaalisesta mediasta diasarjan (liite 1), jonka pohjalta syntyisi oppilaiden kanssa keskustelua. Ensimmäiseen diaamme kirjoitimme muutaman alustavan kysymyksen oppilaiden somen käytöstä, jotka aioimme kysyä heti oppitunnin alussa. Halusimme aktivoida oppilaita heti tunnin aluksi sekä luoda avoimen ilmapiirin, jotta he uskaltautuisivat tuomaan esille omia mielipiteitään rohkeasti oppitunnin aikana. Etukäteen ajateltuna ajattelimme yläasteikäisten nuorten käyttävän älypuhelimia ja niihin saatavia sosiaalisen median sovelluksia, joten halusimme kysyä nuorilta heidän käyttämistään sosiaalisen median palveluista. Halusimme myös kysymysten avulla selvittää tarkemmin, mitä he sosiaalisen median palveluissa tekevät.

Pohtiessamme diasarjan aiheita meille oli alusta alkaen selvää, että halusimme ainakin puhua oppilaille someen liittyvistä hyödyistä ja riskeistä sekä kuinka somessa tulee käyttäytyä. Diasarjan kolmanteen diaan listasimme somen hyötyjä lyhyesti. Teimme diasta animaatioita hyödyntäen sellaisen, että näyttäisimme oppilaille pelkästään otsikon, jotta oppilaat voisivat ensin kertoa itse, mitä he kokevat hyödyiksi sosiaaliseen mediaan liittyen. Tämän jälkeen ajattelimme kertovamme yksittelen listaamiamme hyötyjä esimerkkien avulla. Työmme teorian pohjalta valitsimme, mitkä someen liittyvät riskit aioimme tuoda esille diasarjan neljännessä diassa. Hyödynsimme myös riskeistä kertovassa diassa animaatioita ja halusimme ensin kysyä nuorilta heidän ajatuksiaan somen riskeistä. Halusimme käyttää dioissa somen riskeihin liittyviä rikosnimikkeitä, jotta nuoret tiedostaisivat, että he voivat joutua rikoksen kohteeksi tai syyllistyä itse kyseisiin rikoksiin sosiaalisessa mediassa.

Halusimme kertoa kaikille luokille rikosoikeudellisesta vastuusta ja siihen liittyvistä tärkeistä asioista, koska oppilaat joko ovat jo täyttäneet tai täyttäisivät kohta 15 vuotta. Nämä asiat kokosimme diasarjan dialle 5. Loimme myös turvallisesta somen käytöstä yhden dian, jossa oli tärkeitä huomioitavia asioita siitä, mitä tulisi miettiä ja muistaa somea käyttäessä. Myös tässä diassa suunnitelimme kysyvämme ensin nuorilta heidän näkemyksiään turvallisesta somen käytöstä. Viimeinen diaamme käsitteli sitä, mitä nuoren tulee tehdä someen liittyvässä ongelmatilanteessa. Halusimme tässä diassa painottaa nuorille sitä, ettei heidän pidä jäädä miettimään asioita yksin, vaan kertoa someen liittyvistä ongelmatilanteista jollekin toiselle henkilölle. Halusimme vielä aktivoida oppilaita jollain tavalla tunnin loppuun, joten päätimme pitää lyhyen Kahoot-tietovisan. Kahootissa meillä oli yhteensä yhdeksän kysymystä tai väittämää, jotka jollain tavalla käsittelivät tunnilla käsiteltyjä asioita (liite 2). Halusimme tehdä kysymykset suhteellisen helpoiksi, jotta nuorille jäisi positiivinen mielikuva oppitunnista.

Koulu esitti meille toiveen, että esittelisimme oppitunnin päätteeksi 9.-luokkalaisille lyhyesti poliisin koulutusta ja työtä. Lisäksi meitä pyydettiin pitämään lyhyt infotunti lukiolaisille Poliisiammattikorkeakouluun hakeutumisesta ja opiskelusta. Varasimme mukaan infomateriaalia koulusta sekä valintakoekirjoja koulutuksesta kiinnostuneille. Valitsimme infotunnin pohjaksi Poliisiammattikorkeakoulun valmiin esittelyihin tarkoitettun PowerPoint-diasarjan.

5.3 Vierailun toteutus

Sovimme Puolankajärven koulun kanssa vierailun ajankohdaksi perjantain 13.5.2022. Vierailun aluksi ennen varsinaisia oppitunteja pidimme lukiolaisille ja heidän kahdelle opettajalleen lyhyen esittelyn Poliisiammattikorkeakoulusta. Lukiolaiset kokoontuivat yhteen luokkahuoneeseen, jossa esittelimme heille kouluamme diasarjaa hyödyntäen. Esittelyn jälkeen lukiolaiset esittivät kysymyksiä kouluun hakeutumisesta ja opiskelusta.

6.–9.-luokkalaisten oppitunneille oli varattu 45 minuuttia aikaa. Oppitunnin aluksi esittelimme itsemme ja kerroimme olevamme Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön liittyvällä vierailulla. Korostimme heti aluksi oppilaille ja opettajille, että he saisivat keskeyttää esityksen ja kysyä, jos he kokivat sen tarpeelliseksi. Alkuun kysyimme oppilailta, mitä sosiaalisen median palveluita he käyttävät ja mitä he tekevät somessa. Nuoret kertoivat käyttävänsä eniten Snapchatia ja Instagramia. Saadaksemme lisää keskustelua aikaan kysyimme oppilailta, minkälaisia hyötyjä ja haittoja heidän mielestään someen liittyy, ja vasta sitten aloimme itse kertoa aiheesta lisää. Oppilaat kokivat hyötyinä sen, että somen kautta voi pitää kavereihin yhteyttä. Riskeinä he mainitsivat erilaiset huijaukset ja somessa tapahtuvan kiusaamisen. Hyötyjen ja riskien läpikäymisen jälkeen kerroimme oppilaille rikosoikeudellisesta vastuusta. Seuraavaksi kysyimme oppilaiden mielipidettä turvallisesta somen käytöstä. Oppilaat mainitsivat muun muassa sen, ettei pitäisi keskustella tuntemattomien ihmisten kanssa. Heidän mielestään on myös tärkeää muistaa, ettei somen sisältö aina vastaa todellisuutta. Keskustelun jälkeen kävimme kattavasti läpi, mitä kannattaa miettiä ja muistaa somea käyttäessä. Lopuksi kerroimme vielä, miten kuuluu toimia mahdollisten ongelmatilanteiden sattuessa.

Esitys kesti noin 30 minuuttia, minkä jälkeen pidimme oppilaille Kahoot-tietovisan. Oppilaat osallistuivat kisaan joko yksin tai pareina. Oppilaat osallistuivat kisaan innokkaasti ja aktiivisesti sekä osasivat hyvin vastata esitettyihin kysymyksiin. Vaikka suunnitelmana oli kertoa poliisin koulutuksesta ja työstä vain 9.-luokkalaisille, päädyimme kuitenkin opettajien kiinnostuksen myötä kertomaan siitä muillekin luokille. Tästä syntyi hyvää keskustelua ja sekä oppilaat että opettajat vaikuttivat kiinnostuneilta ja esittivät paljon kysymyksiä. Lopuksi pyysimme vielä heiltä suullista palautetta ja jaoimme paperilaput kirjallista palautetta varten. Tunnin päätteeksi oppilaat saivat ottaa mukaansa koululta tuomiamme poliisia ja Poliisiammattikorkeakoulua edustavalla tekstillä varustettuja poliisihuveja ja karamelleja.

6 ARVIOINTI JA PALAUTE

6.1 Palaute koululta

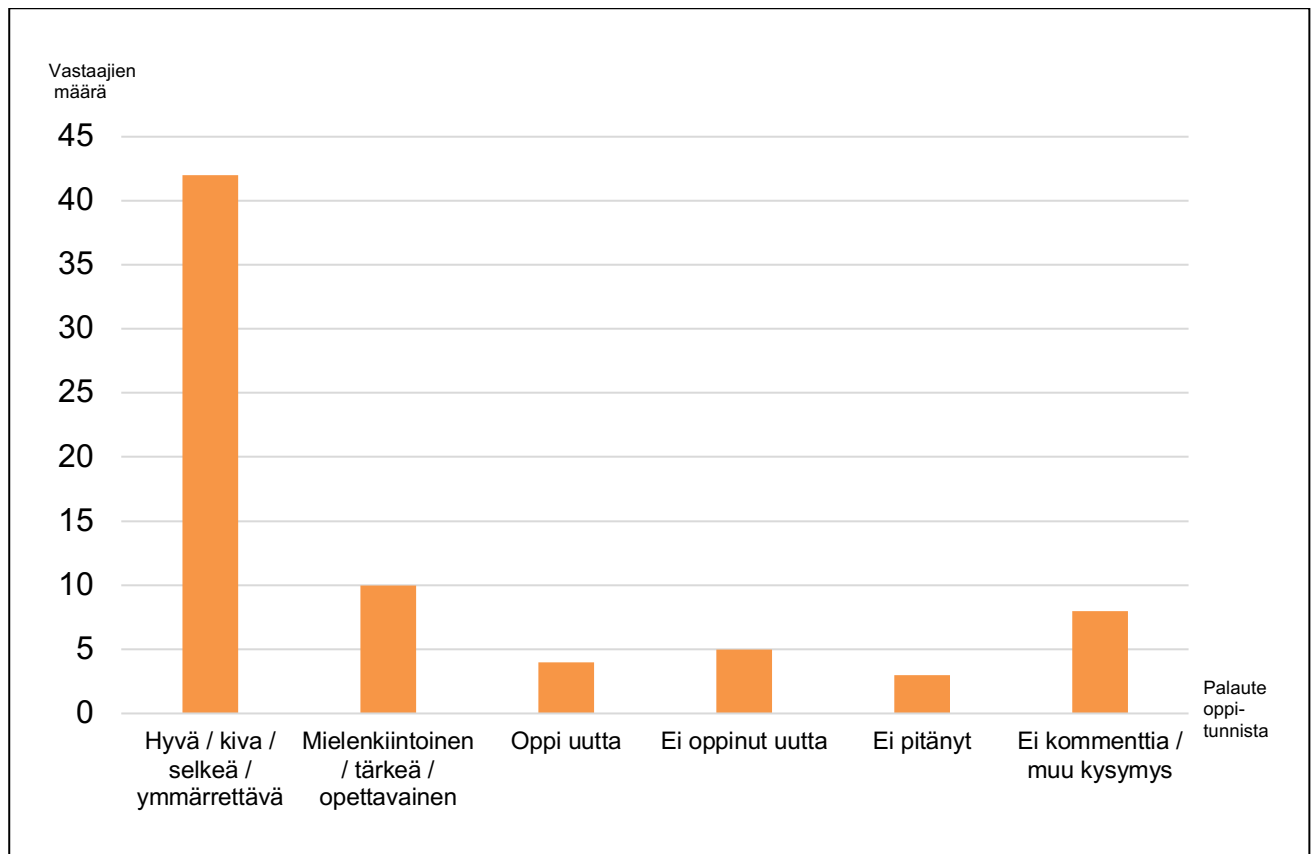
Suunnittelimme oppitunnin aikataulun niin, että tunnin loppuun jäisi aikaa pyytää kirjallinen palaute oppilailta ja opettajilta. Halusimme pyytää palautetta heti oppitunnin jälkeen paikan päällä, jolloin oppituntiin liittyvä aihe ja itse esitys olisivat vielä oppilaiden ja opettajien tuoreessa muistissa. Pyytämällä palautetta oppitunnin lopussa varmistuimme myös palautteen saamisesta. Jos olisimme lähettäneet palautelomakkeen koululle vasta jälkikäteen, olisi palautteiden määrä todennäköisesti ollut pienempi eikä esitys enää yhtä hyvin muistissa.

Emme olleet koskaan aiemmin pitäneet esitystä koululaisille, minkä vuoksi pidimme palautteen saamista hyvin tärkeänä oman reflektoinnin, oppimisen ja kehittymisen kannalta. Tällaisesta tapahtumasta on tärkeää saada palautetta, jotta tietää, mikä onnistui ja mitä olisi ehkä voinut tehdä toisin. Palautteen saaminen esityksestä oli meille tärkeää myös sen vuoksi, että opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli luoda some-koulutuspaketti, jota muutkin voisivat käyttää ja hyödyntää mahdollisissa vierailuissa tai koulutuksissa.

Pyytämämme palaute oli varsin vapaa, emmekä olleet luoneet varsinaisesti minkäänlaisia kysymyksiä, joihin olisi pitänyt palautteessa vastata. Pyysimme oppilaita ja opettajia kirjoittamaan anonymisti ja vapaasti jakamallemme paperille mielipiteitä oppitunnista ja olivatko he esimerkiksi oppineet jotain uutta tunnin aikana (liite 3).

Vierailusta saamamme palaute oli enimmäkseen positiivista (kuviot 1). Kaikista 72 vastanneista vain kolme ei pitänyt oppitunnista tai piti sitä tylsänä. Yli puolet (58 %) vastanneista piti oppituntia hyvänä, kivana, selkeänä tai ymmärrettävänä ja tämän lisäksi noin 14 %:n mielestä tunti oli mielenkiintoinen tai opettavainen ja käsitteli tärkeää aihetta. Neljä vastanneista ilmoitti myös oppineensa jotain uutta tunnin aikana. Viisi vastanneista oli kuitenkin sitä mieltä, että aihe oli heille entuudestaan tuttu eivätkä he oppineet mitään uutta esityksen aikana. Kahdeksan vastanneista jätti kommentoimatta tai esitti meille jonkin poliisin ammattiin liittyvän kysymyksen. Olemme iloisia siitä, että vierailusta jäi positiivinen mieli niin monelle, ja että oppilaat kokivat oppitunnin tärkeäksi ja opettavaiseksi. Tavoitteenamme oli, että koululaisille jäisi tärkeästä aiheesta mieleen edes jotain – varsinkin, koska koulu oli etukäteen ilmoittanut meille somessa esiintyvän kiusaamisen olevan ongelma joissakin luokissa.

Kuvio 1. Oppilaiden ja opettajien antama palaute oppitunnista. (Kuvio: Camilla Ahrenberg)

6.2 Itsearviointi

Kouluvierailumme toteutui suunnitelmien mukaan. Valmistautuessamme vierailuun meitä mietitytti, riittääkö oppitunteihin varattu aika kaikkien asioiden läpikäyntiin, jos oppilailla ja opettajilla on runsaasti kysymyksiä. Joillakin oppitunneilla oppilaat kysyivät kesken esityksen kysymyksiä, mutta pysyimme silti hyvin suunnitellussa aikataulussa.

Olimme tehneet itsellemme diaesityksen tueksi muistiinpanot, joita hyödynsimme oppituntia pitäessä. Halusimme esitettävään diasarjaan mahdollisimman vähän tekstiä, joten muistiinpanoihin kirjoitimme oppitunnilla käsitellyistä asioista tarkempaa tietoa. Lisäksi kirjoitimme muistiinpanoihin eri rikosnimikkeisiin liittyviä käytännön esimerkkejä, joita kerroimme oppilaille tunneilla. Ennen vierailua pohdimme paljon sitä, kuinka onnistuisimme kertomaan oppilaille rikoksista ja rikosnimikkeistä mahdollisimman ymmärrettävällä tavalla. Mielestämme onnistuimme hyvin ja opettajilta tuli myös palautetta siitä, että tunnilla käsitellyt asiat olivat ymmärrettäviä ja selkeitä.

Olimme etukäteen päättäneet keskinäisestä työnjaostamme niin, että toinen meistä aloitti esityksen esittämisen ja jatkoi esityksen puoleenväliin. Tämän jälkeen toinen jatkoi ja piti esityksen loppuun. Ennalta päätetty työnjako toimi hyvin ja pidimme saman työnjaon jokaisella tunnilla. Uskomme, että

esiintyjän vaihtuminen esityksen aikana auttoi ylläpitämään oppilaiden keskittymiskykyä. Tunnin aikana esitettyihin kysymyksiin vastasimme kuitenkin molemmat. Vaikka meillä oli ennalta päätetty työnjako, tiesimme kuitenkin molemmat esityksemme jokaisesta aiheesta yhtä paljon. Jos toinen olisi unohtanut jotain omasta osuudestaan, toinen olisi osannut auttaa. Molemmat muistimme kuitenkin hyvin omat osuutemme ja koko esitys onnistui kokonaisuudessaan mallikkaasti. Opettajilta tuli positiivista palautetta, jonka mukaan esiintymisemme luokan edessä oli luontevaa.

Kaiken kaikkiaan oppitunnit onnistuivat hyvin. Esityksen kesto oli juuri sopiva ja nuoret jaksoivat keskittyä loppuun asti. Kahoot-tietovisa tunnin loppuun oli sopiva kevennys teoriaosuuden jälkeen ja oppilaatkin vaikuttivat pitäneen siitä. Meidän molempien mielestä päivä oli hauska ja opimme itse myös paljon päivän aikana.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli ennaltaehkäistä nuorten keskuudessa tapahtuvaa rikollisuutta ja ongelmatilanteita sosiaalisessa mediassa sekä havainnollistaa nuorille sosiaaliseen mediaan liittyviä riskitekijöitä. Tavoitteena oli myös luoda positiivinen kohtaaminen nuorten kanssa ja luoda nuorille tunne siitä, että poliisi on näkyvä ja läsnä myös harvaan asutulla alueella. Näin halusimme tukea poliisin ennalta estävää toimintaa Sisäministeriön laatiman ennalta estävän toiminnan strategian mukaisesti. Päästäksemme tavoitteeseemme päätimme pitää Puolankajärven koulun yläasteikäisille oppilaille oppitunnin aiheesta sosiaalinen media.

Pidimme oppitunnit seuraavassa järjestyksessä: 8. luokka, 6. luokka, 7. luokka ja viimeisenä 9. luokka. Kaikki luokat käyttäytyivät ja kuuntelivat hyvin oppituntien aikana, mutta tästä huolimatta huomasimme kuitenkin selviä eroja siinä, kuinka aktiivisesti oppilaat halusivat vastata kysymyksiin ja osallistua keskusteluun. 8. luokka oli selvästi hiljaisiin kaikista luokista eikä oma-aloitteisesti halunnut osallistua aiheeseen liittyvään keskusteluun. Uskomme, että tämä voinee johtua siitä, että pitämämme oppitunti oli heidän ensimmäinen tuntinsa sinä päivänä ja tästä johtuen he olivat vielä todennäköisesti aika väsyneitä. Puheliain ja aktiivisin kaikista luokista oli päivän viimeinen luokka, eli 9. luokka. Oppilaat vastasivat innokkaasti kysymyksiimme ja kysyivät oma-aloitteisesti myös omia kysymyksiä. Syy tähän voisi olla se, että 9. luokan oppitunnin ajankohta oli myöhäisempi kuin 8. luokan oppitunnin tai mahdollisesti se, että meillä oli jo muutama pidetty oppitunti alla ja osasimme itse paremmin esiintyä ja esittää kysymyksemme. 9.-luokkalaiset olivat muihin luokkiin verrattuna myös selvästi kiinnostuneimpia poliisin koulutuksesta ja työstä. Tähän liittyvään keskusteluun käytimmekin suhteellisen paljon aikaa ja aika meinasi jopa loppua kesken. Kahoot-tietovisan kysymysten vastauksissa ja tuloksissa emme havainneet selkeitä eroja luokkien välillä.

Koululta saadun palautteen perusteella voimme todeta onnistuneemme opinnäytetavoitteissamme, sillä enemmistö palautteen antajista antoi positiivista palautetta oppitunnista. Sosiaalisesta mediasta ja sen käytöstä syntyi hyvää keskustelua kaikkien luokkien kanssa ja vaikutti siltä, että oppilaat ymmärsivät aiheen tärkeyden ja siihen liittyvät riskit. Havainnollistavien esimerkkien kautta oppilaat vaikuttivat ymmärtäneen hyvin, mitkä teot voivat mahdollisesti olla jopa rikoksen tunnusmerkistön täytyviä tekoja. Uskomme, että pystyimme saamaan nuoret tietoisemmaksi someen liittyvistä riskeistä ja siitä, miten ongelmatilanteet ennaltaehkäistään jo ennen kuin ne ehtivät syntyä.

Uskomme myös luoneemme positiivisen kohtaamisen nuorten kanssa ja vaikuttaneemme myönteisesti heidän asenteeseensa poliisia kohtaan. Kaikki luokat halusivat mielellään kuunnella esitystämme poliisin koulutuksesta ja ammatista. Sekä opettajilla että oppilailta oli aiheeseen liittyen paljon kysymyksiä ja keskustelimmekin niistä tunnin loppuun saakka. Uskomme myös, että luomamme diasarjamuotoinen some-koulutuspaketti on hyödynnettävissä muissakin kouluissa kuin ainoastaan Puolankajärven koululla ja muissakin tilanteissa kuin opinnäytetyöhön liittyvässä kouluvierailulla. Tämä tukee opinnäytetyömme tavoitteita, sillä Suomesta löytyy useita harvaan asuttuja alueita, jotka voisivat hyötyä kouluvierailuista ja oppitunneista.

Viimeisenä tavoitteenamme oli luoda nuorille tunne siitä, että poliisi on näkyvä myös harvaan asutulla alueella. Meille kerrottiin ennen vierailua, että poliisi on pitänyt koululla erilaisia luentoja tai oppitunteja Teamsin välityksellä. Käsityksemme mukaan koulussa ei ole fyysisesti käynyt poliiseja vierailmassa tai pitämässä oppitunteja. Jälkikäteen pohdittuna olisimme voineet kysyä tarkemmin näistä Teamsin välityksellä pidetyistä oppitunneista ja muutenkin siitä, minkälaiseksi oppilaat kokevat poliisin näkyvyyden Puolangalla. Näin olisimme pystyneet paremmin arvioimaan kyseisen tavoitteen onnistumista.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut monella tapaa mielekästä ja opettavaista. Tutkimuksellisen opinnäytetyön tekemisen prosessi oli meille molemmille aiemmista opinnoista tuttu, joten halusimme laajentaa osaamistamme ja päätimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön yhdessä. Kumpiakaan meistä ei ollut aiemmin pitänyt esitystä koululaisille. Halusimme molemmat kuitenkin kohdata nuoria ja samalla myös haastaa itseämme. Olemme tämän opinnäytetyöprosessin myötä saaneet tehdä merkityksellistä yhteistyötä koulun ja oppilaiden kanssa, sekä pystyneet tukemaan poliisin ennalta estävää toimintaa.

LÄHTEET

Alanen, Olli & Haring Kia 2021: Unelmien some: Mitä nuoret toivovat tulevaisuuden sosiaaliselta medialta. Luettavissa: <https://www.nuori.fi/unelmien-some-2021/>. Luettu 25.5.2022.

Auvinen, Matti 2021: Sosiaalisen median algoritmit manipuloivat käyttäjiä ja voivat vääristää ajattelua. Voima, verkkolehti 01/2021. Luettavissa: <https://voima.fi/artikkeli/2021/sosiaalisen-median-algoritmit-manipuloivat-kayttajia-ja-voivat-vaaristaa-ajattelua/?cn-reloaded=1&cn-reloaded=1>. Luettu 25.5.2022.

A-klinikkasäätiö 2022: Someriippuvuus. Luettavissa: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkeli/internet-ja-some/someriippuvuus>. Luettu 14.4.2022.

Frände, Dan & Wahlberg, Markus & Matikkala, Jussi 2018: Yksityisyys, rauha, kunnia ja vapaus. Teoksessa: Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. 4., uudistettu laitos. Helsinki, Edita Publishing Oy, 367-497. Luettavissa: [https://shop.edita.fi/digikirja/37-7281-9#6\(20\)Yksityisyys,\(20\)rauha,\(20\)kunnia\(20\)ja\(20\)vapaus:Alaviitteet](https://shop.edita.fi/digikirja/37-7281-9#6(20)Yksityisyys,(20)rauha,(20)kunnia(20)ja(20)vapaus:Alaviitteet). Luettu 23.4.2022.

Haasio, Ari 2013: Netin pimeä puoli. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Heikkinen, Tiina & Pyykkönen, Henna 2020. Käsi kädessä kohti turvallista somea: Opas lapsille ja vanhemmille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/306793/Opas.pdf?sequence=3>. Luettu 6.4.2022.

Heltti 2020: Identiteettivarkaus voi tapahtua kenelle tahansa – 6 ohjetta suojautumiseen. Luettavissa: <https://heltti.fi/identiteettivarkaus-voi-tapahtua-kenelle-tahansa-6-ohjetta-suojautumiseen/>. Luettu 25.4.2022.

Hernández, Luciano 2020: Opi tunnistamaan nettihuijaus. Blogikirjoitus. Luettavissa: <https://blog.f-secure.com/fi/opi-tunnistamaan-nettihuijaus/>. Luettu 26.5.2022.

Hintikka, Kari A.: Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali: Sosiaalinen media. Jyväskylän yliopisto. Luettavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>. Luettu 28.1.2022.

INHOPE 2019: Annual Report 2018. Luettavissa: [https://www.inhope.org/media/pages/the-facts/download-our-whitepapers/3976156299-1591885517/2019.12.13 ih annual report digital.pdf](https://www.inhope.org/media/pages/the-facts/download-our-whitepapers/3976156299-1591885517/2019.12.13%20ih%20annual%20report%20digital.pdf). Luettu 25.5.2022.

Jyväskylän yliopisto 2021: Ongelmallinen sosiaalisen median käyttö uhka koululaisten hyvinvoinnille. Luettavissa: <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2021/02/ongelmallinen-sosiaalisen-median-kaytto-uhka-koululaisten-hyvinvoinnille>. Luettu 28.5.2022.

Järvinen, Petteri 2010: Yksityisyys: Turvaa digitaalinen kotirauhasi. Jyväskylä, Docendo Oy.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016: Lapset ja media. Kasvattajan opas. Luettavissa: <http://www.mediataitokoulu.fi/lapsetjamedia.pdf>. Luettu 6.4.2022.

Kreivi, Jenni 2019: Grooming on uhka lasten turvallisuudelle. Luettavissa: <https://www.riku.fi/rikos-uhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-3-2019/grooming-on-uhka-lasten-turvallisuudelle/>. Luettu 25.5.2022.

Korkeila, Jyrki & Männikkö, Niko 2019: Älylaitteet ja riippuvuus: Mitä on ongelmallinen käyttö ja kuinka sitä voi ennaltaehkäistä? Teoksessa: Ruokoniemi, Päivi (toim.) 2019: Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim, 65–78.

Laajasalo, Taina & Mäenpää, Pia & Rossi, Maria 2021: Eihän se edes koskaan oikeasti tavannut sitä! – Verkkovälitteisten seksuaalirikosten vaikutukset lapsiin ja nuoriin ovat yhä puutteellisesti tiedostettuja eri aloilla. Blogikirjoitus. Luettavissa: <https://blogi.thl.fi/eihan-se-edes-koskaan-oikeasti-tavannut-sita-verkkovalitteisten-seksuaalirikosten-vaikutukset-lapsiin-ja-nuoriin-ovat-yha-puutteellisesti-tiedostettuja-eri-aloilla/>. Luettu 25.5.2022.

Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa 2008: Social Media. Introduction to the tools and processes of participatory economy. Luettavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65560/978-951-44-7320-3.pdf>. Luettu 28.1.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018: 12–15-vuotiaan ajattelun ja moraalien kehitys. Luettavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-ajattelun-ja-moraalin-kehitys/>. Luettu 16.11.2021.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019: Algoritmit suodattavat ja suosittelevat. Luettavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digijassaa/algoritmit-suodattavat-ja-suosittelevat/#algoritmit-sosiaalisessa-mediassa>. Luettu 25.5.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020: Mistä asioista nuori voi päättää itse? Luettavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkejä-lapsiperheen-arkeen/mista-asioista-nuori-voi-paattaa-itse/>. Luettu 16.11.2021.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021: Lapsi sosiaalisessa mediassa. Luettavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/>. Luettu 28.1.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021: Nettikiusaamisen monet muodot. Luettavissa: <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/mediakasvatus/nuoret-ja-nettikiusaamisen-kyselyn-tulokset/nettikiusaamisen-monet-muodot/>. Luettu 6.4.2022.

Matikkala, Jussi 2018: Seksuaalirikokset. Teoksessa: Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. 4., uudistettu laitos. Helsinki, Edita Publishing Oy, 115–202. Luettavissa: [https://shop.edita.fi/digikirja/37-7281-9#6\(20\)Yksityisyys,\(20\)rauha,\(20\)kunnia\(20\)ja\(20\)vapaus:Alaviitteet](https://shop.edita.fi/digikirja/37-7281-9#6(20)Yksityisyys,(20)rauha,(20)kunnia(20)ja(20)vapaus:Alaviitteet). Luettu 23.4.2022.

Moisala, Mona & Lonka, Kirsti 2019: Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Teoksessa: Ruokoniemi, Päivi (toim.) 2019: Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim, 8–21.

Nepa Insight Oy 2020: Digitaaliset elämäntavat 2020 -kyselytutkimus: Sosiaalisen median käyttö. Luettavissa: <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00513/ceded4cb-ddeb-4441-9081-46990b8e41ac.pdf>. Luettu 6.4.2022.

Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2021: Ihmisen psykologinen kehitys. 8., uudistettu painos. Keuruu, Otavan Kirjapaino Oy.

Nurmiranta, Hanna & Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2014: Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 5., muuttamaton painos. Vantaa, Hansaprint Oy.

Pelastakaa Lapset 2022: Digitaalinen hyvinvointi, usein kysytyt kysymykset. Luettavissa: <https://www.pelastakaalapset.fi/kehittamis-ja-asiantuntijatyo/digitaalinen-hyvinvointi-ja-lapsen-oi-keudet/usein-kysytyt-kysymykset/#nettikiusaaminen>. Luettu 15.4.2022.

Pinterest 2022: Mikä Pinterest on? Luettavissa: <https://help.pinterest.com/fi/guide/all-about-pinterest>. Luettu 6.4.2022.

Poliisi 2020: Sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta häirinnästä tai uhkailusta kannattaa tehdä rikosilmoitus – aina kyseessä ei kuitenkaan ole rikos. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/sosiaalisessa-mediassa-tapahtuvasta-hairinnasta-tai-uhkailusta-kannattaa-tehda-rikosilmoitus-aina-kyseessa-ei-kuitenkaan-ole-rikos>. Luettu 6.4.2022.

Poliisi 2021: Poliisi tehostaa valvonta- ja hälytystoimintaa harvaan asutuilla alueilla. Uutinen. <https://poliisi.fi/-/poliisi-tehostaa-valvonta-ja-halytystoimintaa-harvaan-asutuilla-alueilla>. Luettu 12.1.2022.

Pönkä, Harto 2014: Sosiaalisen median käsikirja. Jyväskylä, Docendo Oy.

Rikosuhripäivystys 2019: Identiteettivarkaudessa esiinnyään toisen henkilöllisyydellä. Luettavissa: <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/identiteettivarkaus-2/>. Luettu 25.4.2022.

Rontu, Katariina 2019: Joku esiintyy minun kuvallani sosiaalisessa mediassa, onko se rikos? Onko eroa, jos joku muu tekeytyy minuksi tai vain käyttää kuvaani? Luettavissa: <https://www.riku.fi/rikos-uhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-2-2017/juristi-vastaa-joku-esiintyy-minun-kuvallani-sosiaalisessa-mediassa-onko-se-rikos/>. Luettu 26.5.2022.

Saarikivi, Katri & Martikainen, Silja 2019: Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. Teoksessa: Ruokoniemi, Päivi (toim.) 2019: Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim, 22–42.

Saarikkomäki, Elsa 2017: Trust in public and private policing: Young people's encounters with the police and private security guards. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteen laitos. Väitöskirja. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/174814/TRUSTINP.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 12.1.2022.

Sisäministeriö 2016: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74957/Sisaisen_turvallisuuden_selonteko_SUOMI_18052016.pdf?sequence=7&isAllowed=y. Luettu 12.1.2022.

Sisäministeriö 2018: Enska – Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019–2023. Luettavissa: <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Poliisin+ennalta+estävän+työn+strategia+2019-2023.pdf/aee0d1f5-8fc9-fac6-1e60-68c0374e296f/Poliisin+ennalta+estävän+työn+strategia+2019-2023.pdf.pdf>. Luettu 12.1.2022.

Smahel, David & Machackova, Hana & Mascheroni, Giovanna & Dedkova, Lenka & Staksrud, Elisabeth & Ólafsson, Kjartan & Livingstone, Sonia & Hasebrink, Uwe 2020: EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. Luettavissa: http://eprints.lse.ac.uk/103294/1/EU_Kids_Online_2020_March2020.pdf. Luettu 25.5.2022.

Tapani, Jussi 2019: Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuoppi. 3., uudistettu painos. Helsinki, Alma Talent Oy. Luettavissa: [https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CABBXXBTABHED#avaa%20rakennepuu/kohta:4\(\(20\)Syyntakeettomuus\(\(20\)/piste:b6995](https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CABBXXBTABHED#avaa%20rakennepuu/kohta:4((20)Syyntakeettomuus((20)/piste:b6995). Luettu 16.11.2021.

TikTok 2022. Luettavissa: <https://www.tiktok.com/legal/terms-of-service?lang=fi>. Luettu 6.4.2022.

Trottier, Daniel 2012: Social Media as Surveillance: Rethinking Visibility in a Converging World. Farnham, Ashgate Publishing.

Tyystjärvi, Ilona 2021: Lastensuojelujärjestö: Yhä useampi lapsi on saattanut joutua groomingin kohteeksi, mutta ei tiedä, kenelle kertoa asiasta. Artikkel. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007732932.html>. Luettu 26.5.2022.

Vaaranen-Valkonen, Nina & Laitinen, Hanna-Leena 2021: Mediakasvatus ehkäisee ennalta lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Mielpidekirjoitus. Luettavissa: <https://www.hs.fi/mielpide/art-2000007778423.html>. Luettu 26.5.2022.

Valtion nuorisoneuvosto 2013: Nuorten oma käsitys nuoruuden ”ikärajoista” selvitetty. Uutinen. Luettavissa: <https://tietoanuorista.fi/nuorten-oma-kasitys-nuoruuden-ikarajoista-selvitetty/>. Luettu 4.11.2021.

Ympäristöhallinto 2013: Alueluokkien kuvaukset. Luettavissa: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/elinymparisto_ja_kaavoitus/yhdyskuntarakenne/tietoa_yhdyskuntarakenteesta/kaupunkimaaseutu_luokitus/alueluokkien_kuvaukset. Luettu 12.1.2022.

LIITE 1: DIASARJA SOSIAALISESTA MEDIASTA

Sosiaalinen media

Camilla Ahrenberg & Saara-Maria Ervasti

Tämä kuva, tekijä Tuntematon tekijä, käyttöoikeus: [CC BY](#)

Mitä tulee mieleen sanasta some?

Tämä kuva, tekijä Tuntematon tekijä, käyttöoikeus: [CC BY-SA-NC](#)

- Mitä sosiaalinen media on?
- Mitä sosiaalisen median palveluita käytätte?
- Mitä teette somessa?

Somen hyödyt

- Sosiaaliset suhteet
  - Samanhenkisten ihmisten löytäminen
  - Yhteydenpito
- Itsensä ilmaiseminen
  - Mahdollisuus tulla kuulluksi
- Tiedon hankkiminen

[Tämä kuva](#), tekijä Tuntematon tekijä, käyttöoikeus: [CC BY](#)

29.5.2022

Somen riskit

- Kiusaaminen
  - RL 24:8 Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen
  - RL 24:9 Kunnianloukkaus
- Huijaukset
  - RL 38:9a Identiteettivarkaus
- Seksuaalinen hyväksikäyttö
  - RL 20:8b Lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin
- Riippuvuus

29.5.2022

Rikosoikeudellinen vastuu

- = henkilö voidaan tuomita rangaistukseen tekemästään rikoksesta
- 15 vuotta täyttäneillä
- Alle 15-vuotiaat korvausvastuussa
- Alle 15-vuotiaan osallisuus asiaan voidaan selvittää

29.5.2022

Turvallinen somen käyttö

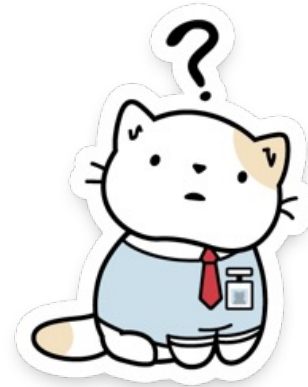
- **Mieti:**
  - Yksityisyysasetuksia
  - Mitä tietoja jaat itsestäsi ja kenelle
  - Mitä jaat eteenpäin
  - Kenen kanssa kommunikoit
  - Ruutuaikaa
  - Milloin on järkevää käyttää
- **Muista:**
  - Tieto ei välttämättä koskaan häviä somesta
  - Sisältö ei aina vastaa todellisuutta
  - Kaikkia linkkejä ei kannata klikkailla
  - Kohtele toisia kunnioittavasti
  - Älä kiusaa muita

29.5.2022

Mitä tehdä ongelmatilanteessa?

- Kerro asiasta luotettavalle aikuiselle
  - Aikuisten tehtävä on auttaa tilanteen ratkaisemisessa
- Kerro kavereille
  - Tärkeintä, ettet jää miettimään asioita yksin
- Kerro myös rohkeasti, jos olet itse ollut aiheuttamassa ongelmatilanteita!

29.5.2022

Kiitos

29.5.2022

Lähteet

- Haasio, Ari 2013: Netin pimeä puoli. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkinen, Tiina & Pyykkönen, Henna 2020: Käsi kädessä kohti turvallista somea: opas lapsille ja vanhemmille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.
- Korkeila, Jyrki & Männikkö, Niko 2019: Älylaitteet ja riippuvuus: Mitä on ongelmallinen käyttö ja kuinka sitä voi ennaltaehkäistä? Teoksessa: Ruokoniemi, Päivi (toim.) 2019: Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim, 65–78.
- Pajala, Mikko 2021: Jopa kolmasosa lapsista saa aikuisilta seksuaalissävyytteisiä viestejä kuukausittain – Tylsyyt ja uteliaisuus altistavat lapsia groomingille. Uutisartikkeli. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007941409.html>. Luettu 4.5.2022.
- Pelastakaa Lapset 2022: Digitaalinen hyvinvointi, usein kysytyt kysymykset. Luettavissa: <https://www.pelastakaaolapset.fi/kehittamis-ja-asiantuntijatyo/digitaalinen-hyvinvointi-ja-lapsen-oikeudet/usein-kysytyt-kysymykset/#nettikiusaaminen>. Luettu 25.4.2022.
- Poliisi 2021: Kiusaaminen somessa voi olla rikos. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/kiusaaminen-somessa-voi-olla-rikos>. Luettu 4.5.2022.
- Tapani, Jussi 2019: Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuooppi. 3., uudistettu painos. Helsinki, Alma Talent Oy. Luettavissa: [https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CABBXXBTABHED#avaa%20rakennepuu/kohta:4\(\(20\)Syyntakeettomuu s\(\(20\)piste:b6995](https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CABBXXBTABHED#avaa%20rakennepuu/kohta:4((20)Syyntakeettomuu s((20)piste:b6995). Luettu 25.4.2022.

29.5.2022

LIITE 2: KAHOOT-KYSYMYKSET

1. Somessa on kivaa!
  - a. Kyllä
  - b. Ei
2. Alle 15-vuotias ei ole vahingonkorvausvastuussa tekemästään rikoksesta.
  - a. Totta
  - b. Tarua
3. Toisen haukkuminen somessa voi olla rikos.
  - a. Ei voi olla
  - b. Kyllä voi
4. Kuvaan väkivaltaisen tilanteen ja levitän kuvia netissä eteenpäin. Voin syyllistyä väkivaltaku-
vauksen levittämiseen.
  - a. Kyllä
  - b. En
5. Voin jakaa toisen ihmisen yksityiselämästä tietoa omassa julkisessa profiilissani.
  - a. Kyllä
  - b. En, koska voin syyllistyä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen
6. Voin tehdä feikin Instagram-profiilin ja teeskennellä olevani joku muu.
  - a. Kyllä
  - b. En, koska voin syyllistyä identiteettivarkauteen
7. Jos huomaan, että toisesta henkilöstä on valheellista tietoa somessa:
  - a. Jaan tietoa eteenpäin
  - b. Kerron asiasta kyseiselle henkilölle
8. Sananvapaus tarkoittaa, että
  - a. Saan haukkua toisia julkisesti netissä
  - b. Saan ilmaista mielipiteeni, kunhan se ei loukkaa ketään
9. Voisin harkita hakevani Poliisiammattikorkeakouluun tulevaisuudessa.
  - a. Kyllä
  - b. En
  - c. En tiedä vielä

LIITE 3: PALAUTTEITA PUOLANKAJÄRVEN KOULUN OPPILAILTA

TOSI HYVÄ 😊

iHah vilmosen päälle